



de Rechtspraak

Raad voor de  
rechtspraak

Research Memoranda

Nummer 4 / 2015

Jaargang 10



# Ontwikkeling zaakzwaarte 2008-2014

Sjerp van der Ploeg & Jena de Wit  
m.m.v. Lisa van Beek, Devorah van den Berg,  
Jeroen van der Tuin & Nils Verkennis

# Colofon

Raad voor de rechtspraak  
Postbus 90613  
2509 LP Den Haag

Deze publicatie verschijnt in het kader van het wetenschappelijk onderzoeksprogramma van de Raad voor de rechtspraak. Uitgave daarvan betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Raad voor de rechtspraak weergeeft.

Uitgevoerd in opdracht van de Raad voor de rechtspraak  
door Ecorys

## Begeleidingscommissie

### *Voorzitter*

**Prof. dr. B.E. (Barbara) Baarsma**  
Directeur SEO Economisch Onderzoek en  
hoogleraar Marktwerking- en mededingings-  
economie aan de Faculteit Economie en  
Bedrijfskunde, Universiteit van Amsterdam

### *Leden*

**Mr. V. (Vincent) van den Brink**  
Raadsheer Hoge Raad der Nederlanden

**Mr. A.R. (Fred) van der Winkel**  
President Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

**Mr. P.A.G.M. (Peter) Cools**  
Voorzitter Gezamenlijk LOV-overleg  
Hof 's-Hertogenbosch

**Dr. J.H.L. (Jos) Puts**  
Hoofd Team Financiële Infrastructuur  
Raad voor de rechtspraak

**Dr. S. (Suzan) Verberk**  
Raad voor de rechtspraak  
Wetenschappelijk adviseur  
Gedelegeerd opdrachtgever

De integrale tekst van dit rapport is gratis te  
downloaden van:

[www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak](http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak)

Rubriek: wetenschappelijk onderzoek

## Uitgever

Sdu Uitgevers bv, Den Haag

## Vormgeving

Corps, Den Haag

## Opmaak binnenwerk

LINE UP boek en media bv, Groningen

Augustus 2015

© Staat der Nederlanden (Raad voor de rechtspraak)  
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, in  
een voor anderen toegankelijk gegevensbestand  
worden opgeslagen of worden openbaar gemaakt  
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de  
Raad voor de rechtspraak. De toestemming wordt hier-  
bij verleend voor het verveelvoudigen, in een gegevens-  
bestand toegankelijk maken of openbaar maken  
waarvoor geen geldelijke of andere tegenprestatie  
wordt gevraagd en ontvangen en waarbij deze uitgave  
als bron wordt vermeld.

Ecorys

Sjerp van der Ploeg  
Jena de Wit

m.m.v.

Lisa van Beek

Devorah van den Berg

Jeroen van der Tuin

Nils Verkennis

# Ontwikkeling zaakzwaarte 2008-2014

## Eindrapport



# Inhoudsopgave

	<b>Voorwoord</b>	5
	<b>Managementsamenvatting</b>	7
<b>1</b>	<b>Inleiding</b>	15
1.1	Aanleiding voor het onderzoek	15
1.2	Afbakening	16
1.3	Leeswijzer	18
<b>2</b>	<b>Aanpak en verantwoording</b>	19
2.1	Inleiding	19
2.2	Onderzoeksopzet	19
2.3	Uitvoering en verantwoording dossieronderzoek	22
2.4	Uitvoering en verantwoording enquête naar benodigde tijd	30
2.5	Berekening van verschil zaakswaarte	34
<b>3</b>	<b>Resultaten dossieronderzoek</b>	35
3.1	Inleiding	35
3.2	Uitkomsten MK strafzaken eerste aanleg	35
3.3	Uitkomsten MK strafzaken tweede aanleg	39
3.4	Uitkomsten Handelszaken op tegenspraak: Kanton	41
3.5	Uitkomsten Handelszaken op tegenspraak: Civiel (rechtbank)	42
3.6	Uitkomsten Contradictoire scheidingszaken (rechtbank)	45
<b>4</b>	<b>Conclusies en reflectie</b>	47

<b>Over de auteurs</b>	53	
Ecorys	53	
<b>Bijlagen</b>		
<b>1</b>	<b>Indicatorenlijst</b>	55
<b>2</b>	<b>Tabellen correlatiematrixes</b>	59
<b>3</b>	<b>Resultaten onderzoek tijdsbesteding</b>	65
B3.1	Inleiding	65
B3.2	Uitkomsten	65
B3.3	Conclusie	76
<b>4</b>	<b>Casus en vragen</b>	79
Casus	beschrijving strafzaak MK eerste aanleg (Lamicie 701 meetelement 2318) plus vragen	79
Casus	beschrijving strafzaak MK hoger beroep (Lamicie 701 meetelement 2490) plus vragen	84
Casus	beschrijving handelszaak op tegenspraak voor kanton (Lamicie 102 meet- element 1692) plus vragen	88
Casus	beschrijving handelszaak op tegenspraak voor civiel (Lamicie 102 meetelement 1589) plus vragen	91
Casus	beschrijving contradictoire scheidingszaak (Lamicie 201 meetelement 1606) plus vragen	94

# Voorwoord

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de ontwikkeling van de zwaarte van rechtszaken. Het doel van het onderzoek is om vast te stellen of in de periode 2008 tot en met 2014 de zaken die worden behandeld en die in de financieringssysteem tot één categorie behoren, door hun intrinsieke eigenschappen en de wijze van afhandeling gemiddeld zwaarder en complexer zijn geworden. Het gaat om een beschrijvend onderzoek waarvan de uitkomsten geschikt moeten zijn voor gebruik in de prijsonderhandelingen tussen de Raad voor de rechtspraak en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Vanwege de termijnen voor die onderhandelingen was snelheid is geboden. Het onderzoek is in de periode van half april tot en met begin juni 2015 uitgevoerd. Er is in die periode door diverse partijen veel werk verzet om de gewenste deadline te kunnen halen.

Er past daarom een woord van dank aan alle personen bij de gerechten die ons hebben ondersteund, zowel logistiek als inhoudelijk, bij het dossieronderzoek op de diverse loca-

ties. Ook bedanken we de rechters, rechter-commissarissen, raadsheren, raadsheer-commissarissen en juridisch ondersteuners die de vragenlijst hebben ingevuld. Verder zijn de contactpersonen bij de LOV's en de mensen die door hen werden ingeschakeld voor commentaar op vragenlijsten, voor het verzenden van uitnodigingen, voor het doen uitgaan van een rappel e.d. van grote waarde geweest voor de uitvoering van het onderzoek.

De begeleidingscommissie stond onder voorzitterschap van prof. dr. B.E. Baarsma (Universiteit van Amsterdam) en bestond verder uit mr. V. van den Brink (Hoge Raad der Nederlanden), mr. A.R. van der Winkel (Hof Arnhem-Leeuwarden), mr. P.A.G.M. Cools (Voorzitter van het Gezamenlijk LOV-overleg, Hof Den Bosch), dr. J. Puts (Raad voor de rechtspraak) en als gedelegeerd opdrachtgever dr. S. Verberk (Raad voor de rechtspraak). De commissie is vier maal bijeen geweest, heeft het onderzoek begeleid en heeft de onderzoekers op diverse momenten van commentaar op tussenproducten voorzien. Onze dank gaat uit naar de inzet van de commissie en

naar dr. S. Verberk van de Raad voor de rechtspraak voor de ondersteuning van het onderzoek op diverse fronten (zowel procesmatig als inhoudelijk).

Rotterdam, 23 juni 2015

dr. S.W. van der Ploeg (projectleider).



# Managementsamenvatting

## Vraagstelling

In de afgelopen jaren zijn uit diverse studies signalen naar voren gekomen over een toename van de werkdruk in de rechtspraak. Daarvoor zijn meerdere oorzaken en verklaringen aangedragen. Eén van de verklaringen voor de toename van de werkdruk is een toename van zwaarte van door de rechter te behandelen zaken. Binnen de rechtspraak leeft het gevoel dat in de loop van de tijd de complexiteit en zwaarte van zaken is toegenomen waardoor voor dezelfde soorten zaken meer tijd nodig is om die te kunnen behandelen. Tegen deze achtergrond heeft Ecorys in opdracht van de Raad voor de rechtspraak (RvdR) een onafhankelijk onderzoek uitge-

voerd naar de ontwikkeling van zaakzwaarte tussen 2008 en 2014. Dit rapport doet verslag van dat onderzoek.

Het onderzoek naar zaakzwaarte heeft tot doel om vast te stellen of in afgelopen jaren de zaken die rechters behandelen en die in de financieringssystematiek tot één categorie behoren, door hun intrinsieke eigenschappen en de wijze van afhandeling gemiddeld zwaarder en complexer zijn geworden. De zwaarte van zaken is daarbij opgevat als de tijd die benodigd is om een zaak voor te bereiden (waaronder het bestuderen van het dossier), de zittingstijd en nabewerkingstijd (waaronder bijvoorbeeld het schrijven van het vonnis). Het onderzoek heeft twee hoofdvragen:

---

*Versillen rechtszaken tussen 2008 en 2014 op een aantal objectief te meten kenmerken die naar verwachting verband houden met de tijd die nodig is om een zaak af te wikkelen?*

*Als rechtszaken tussen 2008 en 2014 op kenmerken verschillen, wat is de daarmee extra benodigde tijd die nodig is voor afhandeling van de zaken in 2014 ten opzichte van 2008?*

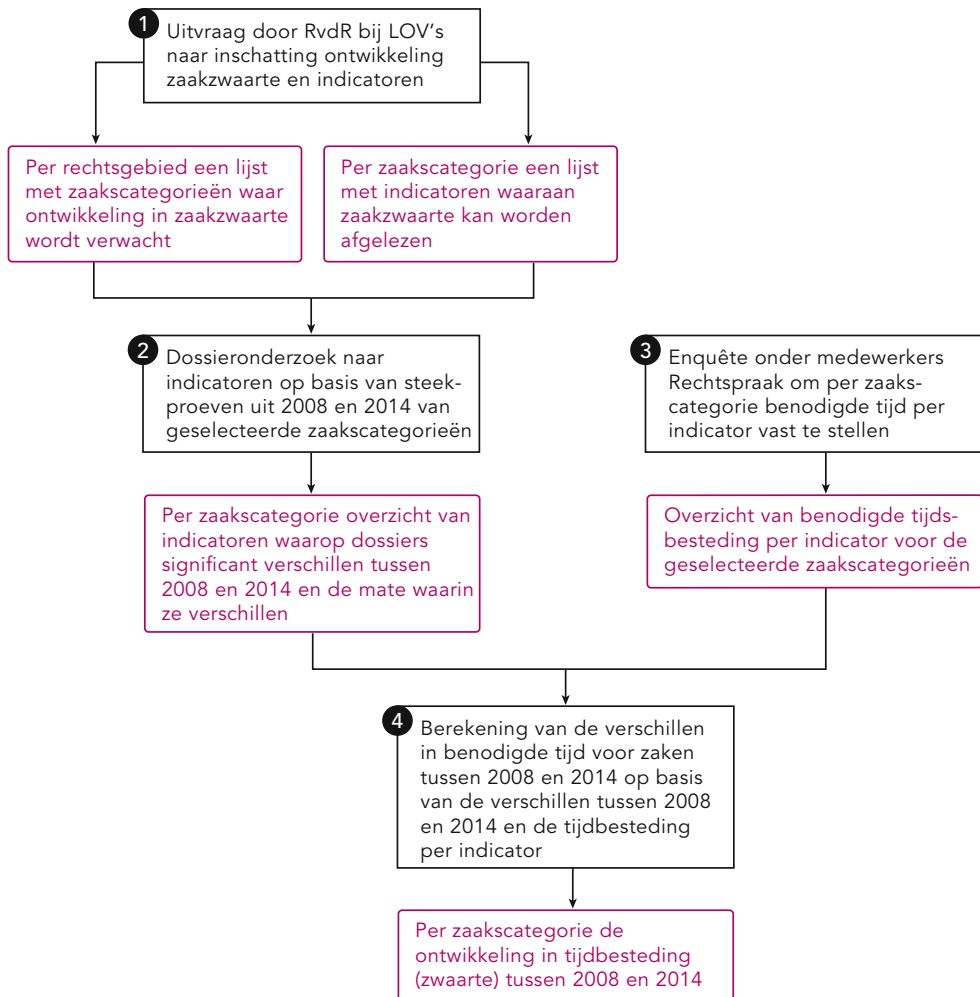
---

## Aanpak

De beoogde onderzoeks aanpak bestond uit vier onderdelen (zie navolgende figuur).

1. Een uitvraag bij de LOV's naar de inschatting van de ontwikkeling van zaakswaarte voor diverse zaakscategorieën en objectieve indicatoren daarvoor die via dossieronderzoek in kaart te brengen zijn. Dit onderdeel was reeds door de Raad voor de rechtspraak uitgevoerd.

2. Een onderzoek op steekproeven van dossiers uit 2008 en 2014 van zaakscategorieën waarvan de verwachting is dat daarin een verzwaring van zaken is opgetreden aan de hand van de door de LOV's aange-



dragen indicatoren. Per indicator is getoetst of die verschilt tussen 2008 en 2014 en is de omvang van het verschil vastgesteld.

3. Een onderzoek onder rechters, raadsheren, rechter/commissarissen, raadsheer-commissarissen en juridisch ondersteuners om de benodigde tijd voor afwikkeling van zaken in kaart te brengen, uitgesplitst naar de door de LOV's aangedragen indicatoren.
4. Een berekening van de extra benodigde tijd voor afwikkeling van zaken die is ontstaan door de verwachte toename in zaakzwaarte tussen 2008 en 2014 op basis van het dossieronderzoek (onderdeel 2) en tijdbesteding (onderdeel 3).

## Uitvoering

### *Deel 1 In kaart brengen indicatoren*

Op basis van de door de LOV's aangedragen informatie is een selectie gemaakt van vijf zaakscategorieën waarbij de grootste kans op toename van zaakzwaarte werd verwacht en die gezamenlijk een fors financieel belang vertegenwoordigen (bijna de helft van het budget voor de Rechtspraak). Het gaat om de volgende zaakscategorieën:

- Strafzaken MK eerste aanleg;
- Strafzaken MK tweede aanleg;
- Handelszaak op tegenspraak (kanton);
- Handelszaak op tegenspraak (handel);
- Contradictoire scheidingszaken.

1. Het gaat hierbij om de omvang van het dossier en de eis bij de strafzaken (MK eerste en tweede aanleg) en het aantal producties bij de contradictoire scheidingszaken.

Verder hebben de LOV's per zaakscategorie indicatoren aangeleverd waarmee zaakzwaarte op basis van dossiers zou kunnen worden vastgesteld (bijvoorbeeld het aantal zittingen, het aantal producties, een rol voor het slachtoffer op een strafzitting, het financieel belang bij een handelszaak e.d.). Om in de analyse verdere consistentie tussen de rechtsgebieden te realiseren zijn er in een enkel geval indicatoren in het onderzoek opgenomen die in eerste instantie niet door het betreffende LOV naar voren zijn gebracht<sup>1</sup>.

### *Deel 2 Dossieronderzoek*

Voor de genoemde vijf zaakscategorieën zijn aan de hand van de indicatoren ongeveer 950 dossiers onderzocht. De dossiers waren verdeeld over de vijf zaakscategorieën en over de locaties Amsterdam, Den Haag, Den Bosch, Rotterdam, Breda (Rechtbank Zeeland West Brabant) en Zwolle (Rechtbank Overijssel). Uit 2008 en 2014 zijn ongeveer evenveel dossiers in het onderzoek meegenomen.

In de analyse zijn de dossiers per zaakscategorie uit 2008 en 2014 vergeleken en is vastgesteld of daartussen op de zaakzwaarte-indicatoren significante verschillen aanwijsbaar zijn.

### *Deel 3 Enquête tijdsbesteding*

Vervolgens is een enquête gehouden om te bepalen welke tijd gemoeid is met de indicatoren voor zaakzwaarte. Per zaakscategorie is via de LOV's een steekproef van rechters, raadsheren en juridisch ondersteuners (en bij

strafzaken ook rechter-commissarissen en raadsheer-commissarissen) gevraagd een casus te beoordelen op de benodigde behandelingsduur. In de casus is een zaak met relevante kenmerken kort beschreven. Vervolgens zijn vragen gesteld over wat er zou veranderen aan de benodigde tijd als er aspecten aan de zaak zouden veranderen. Deze casus en vragen zijn in overleg met de LOV's opgesteld.

De enquête heeft niet de minimaal aantal benodigde respons opgeleverd. Naast het feit dat de respons sowieso al laag was, heeft een deel van de respondenten de vragen anders beantwoord dan zoals bedoeld, waardoor hun gegevens niet in de berekeningen konden worden meegenomen. Verder bleken de resultaten van de tijdsinschattingen voor de meeste zaakscategorieën een sterke variatie te vertonen. Het verschil tussen de laagste en hoogste tijdsinschatting bedroeg vaak meer dan een factor 8 à 10. Op grond hiervan is besloten deze uitkomsten niet als resultaten in het rapport op te nemen.

#### *Deel 4 Doorrekening ontwikkeling zaakswaarte*

Deze laatste beoogde stap van de aanpak is uiteindelijk niet uitgevoerd. De reden daarvoor is dat de uitkomsten van het derde onderdeel (gericht op de tijdsinschattingen) onvoldoende betrouwbare gegevens opleverde om daarmee verder te kunnen rekenen.

#### **Conclusies dossieronderzoek**

In de eerste plaats constateren we dat er bij alle vijf zaakscategorieën sprake is van onderlinge samenhangen tussen de indicatoren. Bij alle vijf zaakscategorieën is er een fors aantal door de LOV's aangedragen indicatoren dat (significante) samenhang vertoont met de andere indicatoren. De sterkte van de samenhangen verschilt (van zwak tot matig) maar relevant is dat alle samenhangen in de verwachte richting wijzen. We herkennen in het patroon van onderlinge samenhangen een duidelijke logica. Omvangrijke dossiers gaan bijvoorbeeld samen met meer zittingen, meer vonnissen, omvangrijkere vonnissen, veel deskundigenrapporten, veel producties, e.d. Het aantal schikkingen en refertes hangen dan weer negatief daarmee samen. We concluderen hieruit dat de indicatoren zoals ze zijn aangedragen en zoals ze aan de hand de dossiers zijn gemeten naar een gemeenschappelijk kenmerk lijken te wijzen. Het ligt voor de hand dat het daarbij om de complexiteit of zwaarte van de zaak gaat. Het patroon in de correlaties geeft vertrouwen in de keuze van de indicatoren en de manier waarop deze aan de hand van de dossiers zijn gemeten.

De onderlinge correlaties tussen de indicatoren zeggen niet iets over eventuele verschillen tussen 2008 en 2014. Ze geven vooral aan dat het meetinstrument (de indicatorenset) op zich geschikt is om een kenmerk als zaakswaarte boven tafel te krijgen. Op grond daarvan is het verantwoord en zinvol om de

dossiers uit beide jaren te vergelijken aan de hand van deze set indicatoren.

De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht per zaakscategorie en indicator hoe deze zich tussen 2008 en 2014 heeft ontwikkeld. Bij een significant verschil tussen beide jaren staat met een pijltje aangegeven of het om een stijging (▲) of daling (▼) gaat. Bij de lege cellen in de tabel is geen sprake van een significant verschil in de betreffende indicator tussen beide jaren en kunnen we aannemen dat deze gelijk is gebleven.

Het dossieronderzoek laat zien dat bij alle vijf onderzochte zaakscategorieën, met uitzondering van strafzaken MK in tweede aanleg, er één of meer van de door de LOV's aangedragen indicatoren significant verschillen tussen 2008 en 2014.

Bij strafzaken MK in eerste aanleg gaat het daarbij om een stijging in het aandeel Promis-vonnissen dat wordt geschreven, een stijging in de omvang van de vonnissen, een daling van het aantal zittingen per zaak en een daling van het aantal vonnissen in een zaak.

Bij handelszaken op tegenspraak die door de kantonrechter worden behandeld, zien we tussen 2008 en 2014 een lichte daling van het aantal betrokken en verschenen partijen en een afname van het financieel belang. Bij dat laatste is gecorrigeerd voor de wijziging van

de competentiegrens in 2011 van €5.000 naar €25.000.

Bij handelszaken die door de civiele rechter worden behandeld, blijkt dat het gemiddeld aantal deskundigenrapporten tussen 2008 en 2014 daalt, het gemiddeld aantal zittingen per zaak daalt, er in 2014 vaker sprake van een internationale component en de dossiers omvangrijker zijn.

Ten slotte blijkt bij de contradictoire scheidingszaken dat het aantal zittingen per zaak stijgt tussen 2008 en 2014, het gemiddeld aantal betrokken en verschenen partijen stijgt, de dikte van de dossiers toeneemt, het aantal producties hoger ligt, en er vaker een ouderschapsplan is. Dat laatste hangt uiteraard samen met de invoering van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding op 1 maart 2009.

De verschillen tussen 2008 en 2014 laten een gevarieerd beeld zien omdat ze niet allemaal in dezelfde richting wijzen. Er is sprake van zowel aanwijzingen voor zaakverzwaring (scheiding), als voor 'zaakverlichting' (handelszaken bij kanton) en voor een gemengd effect (straf eerste aanleg en handelszaken bij civiel).

	Straf MK 1° aanleg	Straf MK 2° aanleg	Handelszaak Kanton	Handelszaak Civiel	Contradictoire scheidingszaak
Aantal deskundigenrapporten				▼	
Aantal pagina's vonnis/arrest	▲				
Aantal zittingen	▼			▼	▲
Aantal betrokken en verschenen partijen			▼		▲
Aantal vonnissen/arresten	▼				
Internationale aspecten				▲	
Omvang dossier (cm)	▼*	▼*		▲	▲
Promis-vonnissen	▲	**			
Aantal juridisch verweren					
Civiele vordering					
Rol slachtoffer op zitting					
Verdachte ontkent/zwijgt	▲				
Strafeis in dagen					
Strafeis in uren taakstraf		▲*			
Strafeis geld					
Aantal producties					▲*
Schikking					
Financieel belang (€)			▼		
Combinatie-verzoeken					
Refertes					
Alimentatieberekeningen					
Verdeling bedrijf					
Ouderschapsplan					▲

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

\* niet door betreffende LOV genoemd als indicator voor zaakswaarte.

\*\* de roze vlakken geven aan dat de indicator niet van toepassing is voor de betreffende zaakscategorie.

We concluderen hieruit dat de er weinig aanwijzingen zijn voor de door LOVS en LOVCK vooraf geformuleerde verwachtingen dat de zaakswaarte van de betreffende vier zaakscategorieën met meer dan 20% zou zijn gestegen tussen 2008 en 2014. Immers bij strafzaken MK in eerste aanleg en de handelszaken op tegenspraak bij civiel zijn de signalen op basis van de indicatoren tegengesteld. Er is sprake van zowel zaakverzwarende als zaakverlichtende signalen. Verder blijken de signalen bij handelszaken op tegenspraak bij kanton eerder zaakverlichtend dan zaakverzwarend. Deze uitkomsten betekenen niet automatisch dat daarmee de werkdruk niet kan zijn toegenomen bij deze rechtsgebieden. Zo spelen mogelijk spelen bij zaakswaarte andere elementen een rol die maken dat de (ervaren) werkdruk toeneemt zonder

dat dat gerelateerd is aan intrinsieke eigenschappen van de zaken. Ook is een aantal zaakverzwarende aspecten, die wel door de LOV's naar voren zijn gebracht, niet meegenomen in dit onderzoek omdat ze niet via dossieronderzoek vastgesteld kon worden.

Bij de contradictoire scheidingszaken in eerste aanleg zijn de uitkomsten conform de vooraf geuite verwachting van zaakverzwaring. Diverse indicatoren wijzen hier op een verzwaring van de zaken tussen 2008 en 2014. Daarmee wordt het landelijk levende gevoel, anders dan bij de andere onderzochte zaakscategorieën, bij familierecht wel bevestigd, namelijk dat de contradictoire scheidingszaken in de afgelopen periode daadwerkelijk zwaarder en omvangrijker zijn geworden.





# Inleiding

## 1.1 Aanleiding voor het onderzoek

In de afgelopen jaren komen er uit diverse studies signalen over een toename van de werkdruk in de Rechtspraak, bijvoorbeeld uit het Visitatierapport, het NVvR-onderzoek en onderzoek van de Universiteit Tilburg<sup>1</sup>. Vanuit de Rechtspraak is ook de laatste jaren enkele malen de noodklok geluid over de werkdruk, zoals eind 2012 via het zogenaamde Leeuwarder Manifest. In genoemde publicaties wordt thema werkdruk binnen de Rechtspraak enerzijds gekoppeld aan mogelijke oorzaken zoals een toename van werklast en bureaucratisering, en anderzijds aan ongewenste gevolgen zoals het risico's op een teruglopende kwaliteit van de rechtspraak, overmatig overwerken en kans op (ziekte-)verzuim.

Eén van de mogelijke verklaringen voor de toename van de werkdruk is een toename van zwaarte van door de rechter te behandelen zaken. De gedachte daarbij is dat niet alle

zaakverzwarende elementen zich vertalen in voldoende financiering. Tegen deze achtergrond heeft de Raad voor de rechtspraak (RvdR) door Ecorys een onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren naar de ontwikkeling van zaakzwaarte tussen 2008 en 2014. Van dat onderzoek doen we in dit rapport verslag.

De veronderstelling is dat er sprake is van een toename van zwaarte van door de rechter te behandelen zaken (die niet in de financiering tot uiting komt) en dat deze heeft bijgedragen aan de hoge werkdruk. Daarvoor zijn door de Raad voor de rechtspraak verschillende redenen aangedragen. In de eerste plaats omdat meer eenvoudige rechtszaken tegenwoordig vaker buiten de rechter om door de professionele partners van de Rechtspraak worden afgedaan. Het gevolg daarvan is dat de resterende zaken die wel bij de rechter komen gemiddeld genomen complexer zijn. Dit geldt voor het strafrecht waarbij veel verkeerszaken via de wet-Mulder buiten de rechter om wor-

1. Fruytier, B. et al., *Werkdruk bewezen. Eindrapport werkdrukonderzoek rechterlijke macht*, Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum sociale innovatie, 2014; Hagen, Tineke en Stefan Bogaerts, *Werkdruk en ziekteverzuim bij rechters*, Tilburg University, 2014 (in opdracht van de Raad voor de rechtspraak) (nog niet gepubliceerd); Paulides, G. en F.P. van Tulder, *Strafzaken in de grote steden extra bewerkelijk?*, notitie Raad voor de rechtspraak, 2005; *Rapport visitatie gerechten 2014 (commissie Cohen)*, Den Haag, 2014. Tegengeluiden vanuit de RM zijn er overigens ook, bijvoorbeeld: <http://www.nrc.nl/rechtenbestuur/2013/01/05/manifest-van-rechters-heeft-boemerangeffect/>.

den behandeld, voor het OM dat steeds meer zaken af doet via transacties en in recente jaren via de strafbeschikking, voor het strafrecht en bestuursrecht waar door handhavend optreden door bestuursorganen meer (eenvoudige) zaken in het voorportaal van de rechter worden afgedaan, en voor het civiel recht waar een deel van de geschillen die voorheen bij de rechter kwamen tegenwoordig via mediation en andere vormen van alternatieve geschilbeslechting worden afgedaan.

In de tweede plaats is vanwege wenselijk geachte verbeteringen de manier van afhandeling van zaken veranderd. Bij MK strafzaken is de motivering via Promis toegenomen, bij civiele zaken is de toepassing van de comparatie verder geïntensiveerd en is in bestuurszaken de 'Nieuwe zaaksbehandeling' geïntroduceerd. Deze veranderingen hebben als gevolg dat er meer tijd nodig is voor afhandelen van zaken waardoor de zwaarte toeneemt.

Tot nu toe ontbrak een objectieve analyse om vast te stellen of er inderdaad sprake is van een toegenomen zaakzwaarte. Het onderzoek naar zaakzwaarte waarvan we hier verslag doen, beoogt daar verandering in te brengen. Het heeft tot doel vast te stellen of in afgelopen jaren de zaken die rechters behandelen en die in de financieringssystematiek tot één categorie behoren, door hun intrinsieke eigenschappen en de wijze van afhandeling gemiddeld zwaarder en complexer zijn geworden. De zwaarte van zaken is daarbij opgevat als de tijd die benodigd is om een zaak voor

te bereiden (waaronder het bestuderen van het dossier), de zittingstijd, en nabewerkingstijd (waaronder bijvoorbeeld het schrijven van het vonnis). We onderscheiden daarbij twee hoofdvragen:

1. Verschillen rechtszaken tussen 2008 en 2014 op een aantal objectief te meten kenmerken die naar verwachting verband houden met de tijd die nodig is om een zaak af te wikkelen?
2. Als rechtszaken tussen 2008 en 2014 op kenmerken verschillen, wat is de daarmee extra benodigde tijd die nodig is voor afhandeling van de zaken in 2014 ten opzichte van 2008?

## 1.2 Afbakening

Dit onderzoek naar zaakzwaarte is niet een onderzoek naar werkdruk of tijdsdruk binnen de Rechtspraak. Het houdt daarmee wel verband. Het is daarom van belang het begrip zaakzwaarte in het kader van deze studie duidelijk af te bakenen en de relatie te leggen met begrippen zoals die in de publicaties rondom de werkdruk binnen de Rechtspraak naar voren komen.

Het onderzoek van Fruytier e.a. laat zien dat de ervaren werkdruk bij zowel ZM als OM hoog is als gevolg van een hoge werklast. Deze onderzoekers definiëren werklast als het gecombineerde effect van de omvang van de taken (het aantal zaken) en de zwaarte van de taken (de complexiteit of ingewikkeldheid van de zaken)<sup>2</sup>. Door de onderzoekers wordt de

2. Fruytier e.a. p. 23. Uiteraard voeren medewerkers naast de taken die zijn gerelateerd aan zaken ook nog andere taken uit.

werklast onderscheiden in productiedruk en tijdsdruk. Beide elementen spelen een rol in de ervaren werkdruk.

Naast deze werklast houden organisatiekenmerken verband met ervaren werkdruk. Een grote groep respondenten in het onderzoek van Fruytier e.a. die een toenemende bureaucrativering in hun werk ervaren, rapporteren ook significant meer werkdruk dan de respondenten die geen toenemende bureaucrativering ervaren.

Behalve werklast en organisatiekenmerken blijken persoonlijke kenmerken gerelateerd aan ervaren werkdruk. Fruytier e.a. melden dat de (zeer) hoge loyaliteit van de respondenten risico's inhoudt voor de werkdruk. Hoe groter de loyaliteit van medewerkers is, hoe meer werkdruk wordt ervaren. Ook rapporteren ze dat werkdruk en werklast toenemen naarmate medewerkers langer in dienst zijn. Na een dienstverband van ongeveer tien jaar lijken werkdruk en werklast zich te vervolgens te stabiliseren en daarna licht af te nemen. Het gevoel van productiedruk neemt echter verder toe.

Verder blijkt uit het onderzoek van Fruytier e.a. dat de ervaren werkdruk en tijdsdruk bij vrouwen significant hoger ligt dan bij mannen.

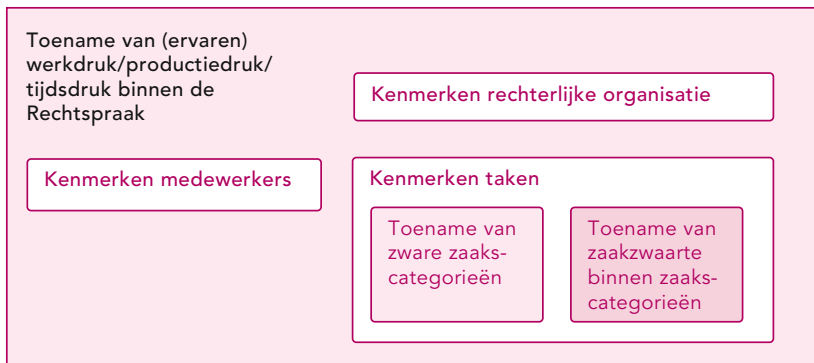
Ook de Visitatiecommissie besteedt in het kader van randvoorwaarden voor de kwaliteit van de Rechtspraak aandacht aan de onderwerpen werkdruk, productiedruk en tijdsdruk.

Zij constateren dat pieken in tijdsdruk het meest voorkomen binnen teams met een hoge zittingsdichtheid en/of strakke beslistermijnen (strafrecht, familierecht). De langdurige tijdsdruk zag de commissie voornamelijk bij teams die kampen met grote werkvoorraden (bewind).

Van belang voor een goed begrip van het onderzoek waarvan we hier verslag doen, is dat ontwikkeling in zaakzwaarte maar één mogelijke verklaring is voor een toename in ervaren werkdruk. In figuur 1.1 presenteren we de verschillende soorten kenmerken die samenhangen met ervaren werkdruk: kenmerken van de rechterlijke organisatie (bijvoorbeeld de mate van bureaucrativering), kenmerken van de medewerkers (zoals de leeftijdsopbouw of de man-vrouwverhouding) en kenmerken van de uit te voeren taken (bijvoorbeeld de complexiteit van te behandelen zaken). Zaakzwaarte behoort tot de groep kenmerken die horen bij de uit te voeren taken (het behoort dus niet bij tot organisatiekenmerken of de medewerkerkenmerken).

Daarbij gaat het in dit onderzoek heel specifiek over de toename van complexiteit en zwaarte van zaken die in de financieringssystematiek tot één categorie behoren (de donkerroze box rechtsonder in figuur 1.1). Daarnaast is er uiteraard ook ontwikkeling in zwaarte van taken die wordt veroorzaakt doordat bijvoorbeeld er een verschuiving optreedt in de verdeling van zaken over de verschillende zaakscategorieën. Omdat dat deze laatste

**Figuur 1.1 Werkdruk en zaakzwaarte**



verschuiving al in de financiering van de rechtspraak tot uitdrukking komt (om bijvoorbeeld meer capaciteit aan te kunnen stellen) maakt die geen deel uit van deze studie. We zijn hier specifiek op zoek naar mogelijke ontwikkeling in zaakzwaarte die niet verdisconteerd is in het beschikbare budget.

Ondanks het feit dat we hier de focus leggen op de ontwikkeling in zaakzwaarte, blijft het waarschijnlijk dat (ook) veranderingen in organisatiekenmerken of in kenmerken van het medewerkersbestand relevant zijn voor de ontwikkeling in de ervaren werkdruk. Het betrekken van dit geheel aan kenmerken in dit specifieke onderzoek is echter niet mogelijk vanwege de beschikbare tijd. De meerwaarde van de huidige aanpak zit juist in het specifiek kijken naar één element (zaakzwaarte) waarover tot nu toe empirische kennis ontbreekt.

Zaakzwaarte hangt nauw samen de benodigde tijd die de rechtspraak nodig heeft voor het afhandelen van zaken. Die benodigde tijd per zaak vatten we in dit onderzoek op als de operationalisering van de zaakzwaarte. Het doel van het onderzoek is om te bepalen of zaken in 2008 anders scoren op relevante indicatoren voor zaakzwaarte dan de zaken in 2014. Vervolgens is het doel om met kennis over tijdsbesteding per zaakstype de verschillen te berekenen in de benodigde tijd per zaakscategorie tussen beide jaren.

### 1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van dit rapport zetten we de aanpak van het onderzoek uiteen. In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten van het onderzoek. We sluiten af met conclusies in hoofdstuk 4.

# Aanpak en verantwoording

## 2.1 Inleiding

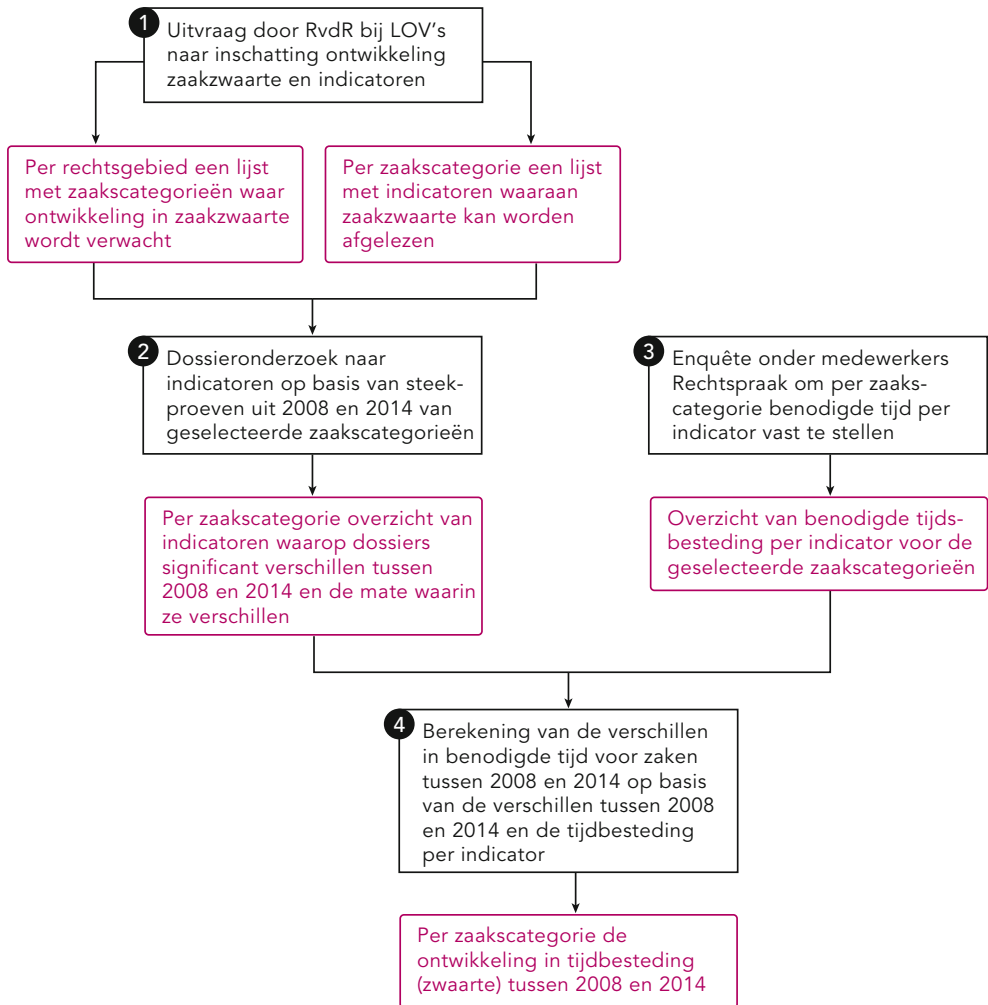
Dit onderzoek beoogt de Raad voor de rechtspraak objectieve informatie te leveren voor de prijsonderhandelingen met het ministerie van Veiligheid en Justitie voor de periode 2017-2019. Vanwege de geplande start van de onderhandelingen was er een beperkte tijd voor het onderzoek beschikbaar. Daarnaast was het van belang het gerechtelijk apparaat bij de uitvoering van het onderzoek (vanwege de werkdruk) zoveel mogelijk te ontzien. Op grond van deze criteria is een aanpak voor het onderzoek ontworpen die we in dit hoofdstuk beschrijven in paragraaf 2.2.

Vervolgens is het onderzoek in een aantal stappen uitgevoerd die we in de paragrafen 2.3 tot en met 2.5 beschrijven en verantwoorden.

## 2.2 Onderzoekopzet

De opzet van het onderzoek bestaat uit vier onderdelen. In figuur 2.1 hebben we de opzet schematisch weergegeven met daarin de onderzoeksonderdelen (in de zwarte vlakken) en per onderdeel de specifieke opbrengst daarvan (in de roze vlakken). We bespreken de opzet en lichten het schema toe aan de hand van de vier onderzoeksdelen.

Figuur 2.1 Schema onderzoeksopzet



## *Deel 1 In kaart brengen indicatoren*

Het door Ecorys uitgevoerde onderzoek bouwt voort op een aantal stappen die reeds door de RvdR waren gezet. Het was op voorhand duidelijk dat het onmogelijk was om binnen de beschikbare tijdshorizon van enkele maanden alle zaakscategorieën (zoals onderscheiden in de LAMICIE-financiering) in het onderzoek mee te nemen. Daarom zijn per rechtsgebied enkele zaaktypen geselecteerd waarvoor het het meest aannemelijk was dat de zaakzwaarte of complexiteit daarvan (gemiddeld) is toegenomen. Daartoe heeft de RvdR de LOV's (Landelijke Overleggen Vakinhoud) gevraagd om per zaakscategorie een inschatting te maken van de procentuele toe- of afname van de gemiddelde zwaarte van zaken (tussen 2008 en 2014). Daarnaast is gevraagd wat de belangrijkste indicatoren, zoals af te leiden uit het dossier, zijn van de zwaarte van een individuele zaak (bijvoorbeeld het aantal zittingen, of er wordt geschikt, het financieel belang, e.d.). Het overzicht van de indicatoren is te vinden in bijlage I.

Aan deze inventarisatie zijn op initiatief van de RvdR nog enkele indicatoren toegevoegd omdat de verwachting daarvan was dat die mogelijk in de analyse nog van belang zouden kunnen zijn om ook eventueel tussen zaakscategorieën te kunnen vergelijken<sup>1</sup>.

De opbrengsten van dit eerste onderdeel zijn dus (1) een door de LOV's opgestelde lijst van zaakscategorieën met een vermoedelijke sterke stijging van de zaakzwaarte en (2) per zaakscategorie een lijst met objectieve indica-

toren aan de hand waarvan die zaakzwaarte via dossieronderzoek kan worden vastgesteld.

## *Deel 2 Dossieronderzoek*

In de opzet is verder voorzien dat de informatie die door de LOV's is aangereikt de basis zou vormen voor een dossieronderzoek. Het dossieronderzoek spitst daarbij zich toe op de zaakscategorieën die door de LOV's zijn aangemerkt als zaken waar de zaakzwaarte het sterkst is toegenomen in de periode 2008-2014. Vanwege het tijdsbeslag heeft het onderzoek zich beperkt tot de vijf hoogst scorende zaakscategorieën. Binnen die zaakscategorieën zijn dossiers uit 2008 en 2014 onderzocht en gescoord op de door de LOV's aangegeven indicatoren. Voor het onderzoek is per zaakscategorie met steekproeven van dossiers gewerkt. Er is per zaakscategorie getoetst of de indicatoren tussen 2008 en 2014 daadwerkelijk verschillen (bijvoorbeeld of het aantal zittingen in 2014 significant hoger ligt of dat het aantal schikkingen significant is afgenomen).

De beoogde opbrengst van dit onderdeel is per zaakscategorie een overzicht van de indicatoren die significant verschillen tussen 2008 en 2014 en de mate waarin ze verschillen tussen beide jaren (bijvoorbeeld er zijn gemiddeld 2 zittingen per scheidingszaak in 2008 op gemiddeld 3 zittingen in 2014).

## *Deel 3 Enquête tijdsbesteding*

De opzet bestaat verder uit een enquête onder medewerkers van de Rechtspraak om

1. Het gaat hier om de omvang van dossiers en de eis bij strafzaken en het aantal producties bij contradictoire scheidingszaken.

te achterhalen hoeveel tijd zij nodig hebben om een zaak te behandelen en wat het effect is van de door de LOV's geselecteerde indicatoren op die tijdsbesteding. Per relevante zaakscategorie is in samenspraak met de LOV's een enquête ontwikkeld waarin een voorbeeldcasus is opgenomen van een zaak. Medewerkers van de rechtspraak is gevraagd hoeveel tijd zij nodig zouden hebben om een dergelijke zaak af te handelen en wat er aan die tijdsbesteding verandert wanneer de betreffende zaak op specifieke aspecten anders in elkaar zou steken. Die aspecten zijn direct ontleend aan de door de LOV's opgegeven indicatoren.

De beoogde opbrengst van dit onderdeel is per zaakscategorie een inschatting van de tijd die medewerkers van de Rechtspraak nodig hebben om een dergelijke zaak af te handelen en wat het effect is van diverse indicatoren op die benodigde tijd (een extra zitting in een scheidingszaak, bijvoorbeeld, betekent 4 uur extra voor stafmedewerkers en 2 uur extra voor rechters).

#### *Deel 4 Doorrekening ontwikkeling zaakswaarte*

Met het laatste onderdeel is beoogd om op basis van de uitkomsten van de delen 2 en 3 de verschillen in benodigde tijd voor afhandeling van zaken tussen 2008 en 2014 te berekenen. De beoogde berekeningssystematiek is te vergelijken met een volume- en een prijscomponent bij het opstellen van een begroting. Door de verschillen tussen 2008 en 2014

(uit het dossieronderzoek) te vermenigvuldigen met de benodigde extra tijd voor een indicator (uit de enquête), krijgen we de indruk van de totale benodigde extra tijd die wordt veroorzaakt door de ontwikkeling in zaakswaarte.

### **2.3 Uitvoering en verantwoording dossieronderzoek**

De RvdR heeft in januari 2015 de LOV's gevraagd een opgave te doen van de mate waarin de zaakswaarte bij de diverse zaakstypen (volgens het Lamicie-model) zich tussen 2008 en 2014 heeft ontwikkeld. Ook is daarin gevraagd wat naar mening van LOV's de belangrijkste meetbare indicatoren zijn van de zwaarte van een individuele zaak binnen een Lamicie-categorie. Op grond daarvan is door de Raad een overzicht opgesteld van de zaken met een grote kans op toename van zaakswaarte en die daarbij in termen van aantallen zaken ook een substantieel deel van de financiering van de Rechtspraak voor hun rekening nemen.



Tabel 2.1 Zaken met grote kans op toename zaakzwaarte: lijst RvdR

LOV	Omschrijving	Lamicie-code	Aantal	Gerapporteerde toename zaakzwaarte (rechters)	Gerapporteerde toename zaakzwaarte (juridisch ondersteuners)
Strafzaken: eerste aanleg	Uitspraak MK-zaak	701	17.012	Meer dan 20%	Meer dan 20%
Strafzaken: Appel	Uitspraak MK-zaak	701	14.706	Meer dan 20%	Meer dan 20%
Civiele zaken: Kanton	Uitspraak handelszaak op tegenspraak	102	63.713	Meer dan 20%	Tussen 10% en 20%
Civiele zaken Handel	Uitspraak handelszaak op tegenspraak	102	10.173	Meer dan 20%	Meer dan 20%
Familiezaken	Beslissing scheidingszaak	201	41.226	Tussen 10% en 20%	Tussen 10% en 20%
Bestuurszaken	Appellabele einduitspraak bodemzaak Varia/ex-Arob EK	405	9.096	Tussen 10% en 20%	Tussen 10% en 20%
Civiele zaken: Appel	Uitspraak handelszaak op tegenspraak	102	4.074	Meer dan 20%	Tussen 10% en 20%
CrVB	(Appellabele) uitspraak bodemzaak	452	5.443		
Strafzaken	Uitspraak EK-zaak met/zonder tolk e/o getuige	703	95.060	Tussen 10% en 20%	Tussen 10% en 20%
Familiezaken	Beslissing scheidingszaak	204	26.293	Tussen 10% en 20%	Tussen 10% en 20%

De gepercipieerde toename in combinatie met financieel belang, is leidend geweest voor een eerste selectie van de zaakscategorieën voor het dossieronderzoek. De RvdR heeft hier een samenvattend overzicht van gemaakt, hier is ook een rangorde in aangegeven (zie tabel 2.1). De tabel laat zien dat de door de RvdR geselecteerde en geordende lijst bestaat uit zaakscategorieën waarover de LOV's rapporteren dat de zaakswaarte daar tussen 2008 en 2014 met minimaal 10% en meestal meer dan 20% is toegenomen.

### **2.3.1 Selectie van zaakscategorieën en subcategorieën**

Het overzicht met zaakscategorieën en de rangordening zoals opgesteld door de RvdR vormde het uitgangspunt voor de verdere uitvoering van het onderzoek. Conform het voorstel van de Raad is in de eerste plaats dossieronderzoek uitgevoerd om te bepalen hoe zaken in 2008 en 2014 scoren op de relevante zakenmerken zoals aangedragen door de LOV's. Omdat vooraf onduidelijk was hoeveel tijd het dossieronderzoek zou gaan vergen (niet alleen door onzekerheid over de tijd per dossier maar ook over het benodigde aantal dossiers) is gestart met de eerste vijf zaakstypen (uit tabel 2.1). Uit de door de Raad geleverde informatie blijkt dat deze goed zijn voor 49% van het totale budget. Alleen wanneer deze zouden zijn afgerond en er voldoende doorlooptijd zou resteren, zouden de overige zaakscategorieën aan bod komen. Dit

is niet het geval gebleken zodat het onderzoek betrekking heeft gehad op de vijf zaakscategorieën zoals gepresenteerd in tabel 2.2. In overleg met de Raad en de contactpersonen is besloten voor een aantal zaakscategorieën het onderzoek te richten op een nadere selectie van subcategorieën. Dat is gedaan de hand van een onderverdeling van de Lamicie-uitstroomcategorieën (die met een code, de zogenaamde meetelementen) worden aangeduid.

Voor de zaakscategorieën MK strafzaken (1<sup>e</sup> en 2<sup>e</sup> aanleg) hebben we ons beperkt tot de subcategorie "uitspraken in een MK strafzaak". Dit betreft in beide zaakscategorieën de grootste subcategorie (in zowel 2008 als 2014 bij 1<sup>e</sup> aanleg ruim 80% van de zaken en bij 2<sup>e</sup> aanleg ruim 90% van de zaken). De andere subcategorieën (ontnemingszaken, ontnemingsvorderingen, militaire zaken, afdoening tbs, e.d.) hebben we buiten beschouwing gelaten omdat de verwachting over zaakswaarte is toegespitst op de grootste subcategorie van MK-uitspraken.

Vanuit het LOVF is gedurende de steekproeftrekking aangedrongen op nadere selectie bij de scheidingszaken. Bij familiezaken zit de veronderstelde zaakverzwaring vooral in de contradictoire scheidingszaken<sup>2</sup>.

Voor de handelszaken (kanton en civiel) is geen nadere selectie van subcategorieën gemaakt. Daar waren geen specifieke aanna-

2. Hier gold overigens nog een argument voor nadere selectie. De subcategorie contradictoire scheidingszaken maakt ongeveer 20% uit van de totale zaakscategorie scheidingszaken. Daarom lag ook vanuit efficiëntieoverwegingen een selectie van die contradictoire zaken voor de hand. Zonder deze selectie zou 80 procent van de tijd besteed zijn aan het onderzoeken van dossiers waarvan op voorhand werd vermoed dat daarin geen verandering zou optreden.

Tabel 2.2 Zaakscategorieën en subcategorieën betrokken in dossieronderzoek

Zaakscategorie	Omschrijving	Code	Selectie subcategorie (meetelement)	Aandeel subcategorie van zaakscategorie
Strafzaken: 1 <sup>e</sup> aanleg	Uitspraak MK zaak	701	Uitspraak MK strafzaak eerste aanleg (2318)	Ongeveer 80% van de 701-zaken
Strafzaken: 2 <sup>e</sup> aanleg	Uitspraak MK zaak	701	Uitspraak MK strafzaak tweede aanleg (2490)	Ongeveer 90% van de 701-zaken
Handelszaak: kanton	Uitspraak handelszaak op tegenspraak	102	Geen selectie van subcategorieën	
Handelszaak: civiel	Uitspraak handelszaak op tegenspraak	102	Geen selectie van subcategorieën	
Familiezaak	Beslissing scheidingszaak	201	Alleen contradictoire zaken (1605, 1606 en 3028)	Ongeveer 20% van alle 201-zaken

men over de ontwikkeling van zaakswaarte in bepaalde subcategorieën van deze zaakscategorieën.

### 2.3.2 Locaties

Vanuit methodologisch oogpunt was een spreiding van te selecteren dossiers over alle rechtbanken en hoven is het meest ideaal geweest. Vanwege de noodzaak tot een efficiënte uitvoering (beperking van reistijd en daarmee doorlooptijd) van het dossieronderzoek is in overleg met de opdrachtgever gekozen voor enige mate van concentratie bij een aantal locaties. De volgende locaties zijn meegenomen in het dossieronderzoek: Voor de rechtbanken de locaties: Amsterdam, Rotterdam, Breda (rechtbank Zeeland West-Brabant) en Zwolle (rechtbank Overijssel); De gerechtshoven Amsterdam en Den Bosch.

Met deze selectie hebben we getracht de mogelijke regionale verschillen tussen de rechtbanken en hoven in de Randstad en die daarbuiten in het onderzoek mee te nemen<sup>3</sup>.

### 2.3.3 Steekproeven

Jaarlijks worden door de rechtbanken en de hoven honderdduizenden zaken behandeld. Voor de vergelijking tussen 2008 en 2014 het onderzoek zijn door Ecorys steekproeven getrokken uit dossiers die in 2008 en 2014 zijn

afgesloten ("uitgestroomd" in de betreffende vijf zaakscategorieën). Voor 2014 is voor vijf zaakscategorieën (dan wel de relevante subcategorieën daarbinnen) die steekproef centraal getrokken op basis van de administratie die via het LDCR beschikbaar is gesteld. Voor 2008 is dit ook voor de strafzaken (zowel eerste aanleg als appel) gedaan. Voor de overige zaakscategorieën bleken de gegevens voor 2008 niet op centraal niveau tijdig beschikbaar te kunnen worden gemaakt voor het trekken van de steekproeven. Daarom is daar per locatie en zaakscategorie een maatwerkoplossing gezocht<sup>4</sup>. Er is geen reden om aan te nemen dat er daar door locaties gestuurd zou zijn op specifieke dossiers om daarmee de resultaten te beïnvloeden.

### 2.3.4 Analyse dossiers

In tabel 2.3 geven we een overzicht van de aantallen onderzochte dossiers per locatie. In totaal zijn ruim 900 dossiers onderzocht op de door de LOV's aangegeven indicatoren. Er zijn voor de beide zaakscategorieën strafzaken en voor familiezaken per jaar steekproeven getrokken van 100 dossiers verdeeld over de verschillende locaties. Voor de handelszaken (kanton en handel) is de steekproef groter genomen (120) vanwege de wijziging van de competentiegrens in 2011. Dat maakt de vergelijking tussen 2008 en 2014 complexer waardoor een grotere steekproef nodig was

3. Die variatie is relevant omdat er aanwijzingen zijn voor bijvoorbeeld bewerklijker strafzaken in de grote steden (Paulides en Van Tulder, 2005. *Strafzaken in de grote steden extra bewerkelijk?* Den Haag: RvdR). Ook voor andere zaakscategorieën kan verondersteld worden dat die verschillen tussen centrum en periferie.
4. Soms zijn door de onderzoekers op locatie steekproeven getrokken uit een beschikbaar lokaal systeem, soms zijn er door locaties bestanden opgestuurd en zijn daaruit steekproeven getrokken, soms heeft een sector voor meerdere locaties een populatiebestand voor 2008 aangeleverd.

Tabel 2.3 Dossiers (steekproef en respons) naar zaakscategorie en locatie

Locatie	2008		2014	
	Steekproef	Opgenomen in analyse	Steekproef	Opgenomen in analyse
<b>Straf MK eerste aanleg (701)</b>				
Amsterdam	25	21	25	18
Zwolle	25	24	25	22
Breda	25	25	25	20
Rotterdam	25	22	25	17
	<b>100</b>	<b>92</b>	<b>100</b>	<b>77</b>
<b>Straf MK tweede aanleg (701)</b>				
Amsterdam	50	48	50	41
Den Bosch	50	33	50	31
	<b>100</b>	<b>81</b>	<b>100</b>	<b>72</b>
<b>Handel kanton (102)</b>				
Amsterdam	63	29	30	30
Zwolle	30	30	30	29
Breda	30	30	30	29
Rotterdam	30	21	30	30
	<b>153</b>	<b>110</b>	<b>120</b>	<b>118</b>
<b>Handel civiel (102)</b>				
Amsterdam	31	31	30	28
Zwolle	30	27	30	27
Breda	40	30	30	29
Rotterdam	30	13	30	19
	<b>131</b>	<b>101</b>	<b>120</b>	<b>103</b>
<b>Scheiding contradictoir (201)</b>				
Amsterdam	31	31	25	25
Zwolle	25	21	25	19
Breda	36	35	25	22
Rotterdam	25	21	25	23
	<b>117</b>	<b>108</b>	<b>100</b>	<b>89</b>
<b>Totaal</b>		<b>492</b>		<b>459</b>

om daarvoor een correctie kunnen toepassen<sup>5</sup>.

De aantallen van 100 en 120 dossiers per jaar per zaakscategorie zijn gebaseerd op een inschatting van de mate waarin eventuele substantiële verschillen tussen beide jaren ook statistisch significant aantoonbaar zijn. Grote verschillen tussen beide jaren zullen eerder ook als statistisch significant uit de bus komen. Om kleine verschillen ook significant verschillend tussen beide jaren aantoonbaar te maken, zijn grotere steekproeven nodig. De gerealiseerde aantallen (minimaal 70, vaak beduidend meer) zijn voldoende om substantiële verschillen tussen beide jaren ook significant aan te kunnen tonen<sup>6</sup>.

Na het trekken van de steekproeven zijn overzichten van de parketnummers of dossiernummers van de in de steekproef opgenomen dossiers aan contactpersonen per locatie gestuurd. De dossiers zijn door de betreffende locaties uit het archief gelicht en door de onderzoekers op locatie bestudeerd. De dossieronderzoekers hebben nagenoeg steeds in koppels gewerkt om ook onderling te kunnen overleggen. De dossieronderzoekers hebben vooraf een training gevolgd waarin de procesgang, procedures, actoren en terminologie bij verschillende soorten rechtszaken is toegelicht en daarnaast speci-

fiek voor de betreffende vijf zaakscategorieën de indicatoren zijn besproken en toegelicht. Daarnaast is een bezoek gebracht aan een rechtbank waar medewerkers aan de hand van een aantal voorbeeldossiers de onderzoekers wegwijs hebben gemaakt in juridische dossiers.

Het is niet gelukt alle dossiers die waren opgenomen in de steekproef ook mee te nemen in de analyse. In de praktijk is gebleken dat niet alle dossiers compleet teruggevonden konden worden. In een aantal gevallen was het dossier vanwege een andere gerelateerde zaak niet beschikbaar of kon het niet in het archief teruggevonden worden. In andere gevallen was een deel van het dossier niet aanwezig vanwege behandeling in hoger beroep (in dat geval waren wel de vonnissen en processen verbaal beschikbaar waardoor een deel van de informatie alsnog kon worden meegenomen). Daarnaast bleken soms ook dossiers incompleet waardoor er op onderdelen specifieke indicatoren niet konden worden gescoord. Verder is voor de strafzaken in 2<sup>e</sup> aanleg in Den Bosch en handelszaken civiel in Rotterdam een aantal dossiers niet bestudeerd vanwege de beschikbare doorlooptijd in combinatie met het feit dat de totale aantallen dossiers voor die zaakscategorieën voldoende waren voor de analyse. Datzelfde geldt voor de kantonzaken uit 2008

5. Voor een correcte vergelijking tussen 2008 en 2014 was het nodig vanwege de competentiegrenswijziging bij de handelszaken in één van beide jaren een deel van de dossiers bij de andere zaakscategorie in te delen. Dat leggen we uit in paragraaf 2.3.6. De iets grotere steekproef zorgt ervoor dat er voldoende dossiers overblijven in de zaakscategorie van waaruit een aantal dossiers wordt overgeheveld.
6. Bij de zaakscategorie met de laagste aantallen (Straf MK tweede aanleg) zijn die aantallen voldoende om een verschil van bijvoorbeeld 10 naar 20 procent op een bepaalde indicator (stijging van 10 procentpunt) significant te kunnen aantonen. Bij de zaakscategorieën met hogere aantallen onderzochte dossiers zijn dus ook kleinere verschillen significant aantoonbaar.

in Amsterdam waar op locatie een hele grote steekproef was samengesteld (63 dossiers in plaats van 30).

We beoordelen de kans zeer klein dat deze uitval de conclusies uit de vergelijking tussen 2008 en 2014 verstoort. Er ontbreken namelijk zowel dossiers uit 2008 als dossiers uit 2014. Alleen voor strafzaken lijkt het erop dat er verhoudingsgewijs meer dossiers ontbreken in 2014. Daarvan zou mogelijk invloed uit kunnen gaan op de vergelijking tussen beide jaren als de uitval in 2014 samenhangt met zaakswaarte. De meest voor de hand liggende verklaring daarvoor zou zijn dat vanwege behandeling in hoger beroep er in 2014 verhoudingsgewijs meer dossiers zouden missen dan in 2008. Maar bij de MK-zaken in 1<sup>e</sup> aanleg die behandeld werden in hoger beroep, miste slechts een deel van het dossier, dus zijn de meeste indicatoren meegenomen in de vergelijkende analyse. Alles overziend zien we geen reden om te veronderstellen dat er een samenhang zou bestaan tussen uitval en zaakswaarte van de strafzaken.

Op het moment dat bleek dat een deel van de dossiers niet beschikbaar was, was het vanwege de doorlooptijd van het onderzoek niet mogelijk om nog een aanvullende steekproef te trekken, de contactpersonen op de locaties deze dossiers uit het archief te laten lichten en aanvullende bezoeken af te leggen om deze dossiers alsnog in het onderzoek op te nemen. De gerealiseerde aantallen gaven

ook geen aanleiding de planning om deze reden aan te passen.

De scores op de indicatoren zijn onderzocht op hun onderlinge samenhang om te bepalen of er reden is te veronderstellen dat ze een onderliggend kenmerk van de dossiers meten. In bijlage 2 is een overzicht te vinden de correlaties tussen de indicatoren. Daaruit blijkt inderdaad een patroon van samenhang tussen veel van de indicatoren. Dat geeft in de eerste plaats ondersteuning aan de veronderstelling dat er sprake is van een onderliggend kenmerk dat gemeten wordt. Het ligt voor de hand dat het daarbij om zaakswaarte gaat. In de tweede plaats geven die samenhangen aan dat de indicatorenset blijkbaar geschikt meetinstrument is geweest om de dossiers te analyseren.

### 2.3.5 Weging

Bij de berekeningen van de verschillen tussen 2008 en 2014 is een weging toegepast die ervoor zorgt dat de uitkomsten naar locatie representatief zijn. Zoals uit tabel 3.2 blijkt, is per locatie een min of meer even grote steekproef getrokken. Dat is gedaan vanuit efficiëntcyoverwegingen en vanuit planningsoverwegingen. Voor het plannen van de onderzoekscapaciteit, de beperking van de reistijd en het kunnen realiseren van de deadline van het onderzoek was een vaste omvang van de steekproeven per locatie noodzakelijk.

Omdat de locaties verschillen in het aantal zaken dat wordt behandeld, is het vervolgens wel nodig om een weging toe te passen in de analysefase. Bij een analyse zonder weging zouden de resultaten van de kleinere locaties te zwaar meetellen in de uiteindelijke resultaten (bijvoorbeeld Zwolle ten opzichte van Amsterdam). Daarom is ervoor gezorgd dat de gegevens van onderzochte dossiers per locatie via de weging een correcte afspiegeling zijn van het werkelijke aantal zaken dat uitstroomt (per locatie en zaaks categorie). Deze weegfactoren beïnvloeden niet het totale aantal onderzochte zaken dat in de tabellen wordt gepresenteerd.

### 2.3.6 Competentiegrensverschuiving

Bij wet van 19 mei 2011 is de competentiegrens verruimd waarbinnen de kantonrechter bevoegd is om over zaken te beslissen. Deze wet is op 1 juli 2011 in werking getreden. Op die datum is de maximale hoogte voor vorderingen waarover de kantonrechter mag beslissen, verschoven van € 5.000 naar € 25.000. Dat heeft gevolgen voor een vergelijking tussen 2008 en 2014. Het financieel belang van een handelszaak wordt gezien als één van de indicatoren voor de complexiteit en zwaarte van een zaak. Er is bij het bepalen van de behandeltijden volgens het Lamicie-model (aan de hand waarvan de Rechtspraak wordt gefinancierd) rekening gehouden met deze aanpassing van de competentiegrens in 2011.

7. Overigens is door deze aanpassing nog niet een compleet zuivere vergelijking gerealiseerd omdat ook in 2008 er bij kanton een aantal handelszaken met een financieel belang groter dan 5000 werd behandeld. Met de gedane aanpassing vindt er dus eigenlijk een lichte 'overcorrectie' plaats. Verder zijn zaken waarbij geen financieel belang bekend is (bijvoorbeeld vanwege een eis in termen van afwikkeling van een scheiding of onthouding van een invorderingsmaatregel), niet verschoven tussen beide jaren.

Voor een meer zuivere vergelijking van de overige zaakswaarte (dus niet gerelateerd aan de competentiegrensverschuiving) van deze twee zaaks categorieën tussen 2008 en 2014 in het kader van dit onderzoek, is daarom voor de analyse een aantal kantonzaken ingedeeld bij de handelszaken. De kantonzaken uit 2014 met een financieel belang boven de € 5.000 zijn behandeld als handelszaken uit 2014. Door deze aanpassing hebben we in feite voor 2014 de situatie van 2008 gesimuleerd zodat een directe vergelijking tussen beide jaren gemaakt kon worden. Het gaat om 19 van de 118 kantonzaken uit 2014 die zijn toegevoegd aan de 103 handelszaken in 2014<sup>7</sup>.

### 2.3.7 Opbrengst

De opbrengst van de dossierstudie is in de eerste plaats per zaaks categorie een overzicht van welke door de LOV's aangegeven indicatoren significant verschillen tussen 2008 en 2014. In de tweede plaats levert dit onderdeel een overzicht van de omvang van die verschillen. Die uitkomsten zijn in hoofdstuk 3 opgenomen.

## 2.4 Uitvoering en verantwoording enquête naar benodigde tijd

### 2.4.1 Enquête

Het oorspronkelijke idee was om voor dit onderdeel naar tijdsbesteding alleen de zaak-



scategorieën mee te nemen waar minimaal één indicator significant verschilt tussen 2008 en 2014 en daarbij alleen de indicatoren mee te nemen die een verschil tussen 2008 en 2014 laten zien. Omdat de steekproeftrekking van dossiers in 2008 bij enkele zaakscategorieën vertraging opliep, evenals het beschikbaar stellen van dossiers bij een aantal andere zaakscategorieën, was het niet mogelijk om onderdeel 2 (dossieronderzoek) eerst af te ronden voordat we aan onderdeel 3 (preciseren benodigde tijd voor zaakscategorieën en indicatoren) konden beginnen. Daarom is besloten alle vijf de zaakscategorieën en ook alle door de LOV's opgegeven indicatoren op te nemen in de enquête.

Om te bepalen welke tijd benodigd is voor verschillen in zaakenmerken zijn aparte enquêtes ontworpen voor raadsheren, rechters en juridisch ondersteuners. We hebben per zaakscategorie gewerkt met een voorbeeldcasus en de respondenten gevraagd een inschatting te geven van de benodigde tijd daarvoor. De enquête was vervolgens gericht op de vraag wat er zou veranderen aan de benodigde tijdsinvestering als er specifieke aspecten van de zaak variëren (bijvoorbeeld een extra deskundigenrapport, een hoger financieel belang, een ouderschapsplan, een zwijgende verdachte, etc.). In de vervolgvragen is steeds één kenmerk ten opzichte van de basiscasus aangepast, om daarmee inzicht te verkrijgen in de benodigde tijd die met die aanpassing gepaard gaat. Doordat het dossieronderzoek vanwege de problemen met de

steekproeftrekking voor 2008 vertraging had opgelopen kon voor de casus en vragen niet gebruikt gemaakt worden van de uitkomsten van het dossieronderzoek (en dan met name de indicatoren die significant verschillen tussen 2008 en 2014). De casus en de vragenlijst zijn in concept voorgelegd aan de betreffende LOV's. Hun commentaar en opmerkingen zijn verwerkt in de versie die aan de respondenten is voorgelegd. De vijf casus en bijbehorende vragen zijn opgenomen in bijlage 3. De beschikbare tijd liet het niet toe om naast de commentaarronde door de LOV's nog een aparte pre-test van de vragenlijst uit te voeren. Wel is naar aanleiding van de eerste vragen die via de helpdesk binnenkwamen een aantal formuleringen direct aangepast en is een aantal zaken verduidelijkt.

Uit de reacties van respondenten op de vragenlijst blijkt dat een deel van hen moeite heeft gehad met het invullen van de enquête<sup>8</sup>. Ook blijken daaruit zorgen over de waarde van de uitkomsten en of op basis daarvan valide conclusies mogelijk zijn. Meer uitleg aan de respondenten over de precieze doelstellingen van de enquête had mogelijk een deel van de zorgen en scepsis kunnen weg nemen. Een deel van de respondenten had de indruk dat de ontwikkeling in zaakzwaarte met alleen de enquête werd gemeten. In werkelijkheid betrof de enquête slechts een deel van het totale onderzoek en waren de resultaten vooral nodig om een inschatting te maken van het gewicht van de gevonden verschillen tussen 2008 en 2014 op basis van het dos-

8. Op basis van de opmerkingen die respondenten aan het einde van de enquête hebben gemaakt in een daarvoor bestemd opmerkingenveld.

sieronderzoek. Dat was nu niet voor alle respondenten helder. Dit specifieke punt is overigens bij de laatste rappelronde nog apart toegelicht. We kunnen constateren dat de route waarbij in samenspraak met de Raad en de begeleidingscommissie de casus en de vragenlijsten zijn voorgelegd aan de LOV-voorzitters, waarop hun input is gevraagd, en die ook is verwerkt, blijkbaar niet voor iedereen tot een bevredigend resultaat heeft geleid.

#### 2.4.2 Respondenten: steekproef en respons

Voor dit onderzoeksonderdeel was het streven om per zaakscategorie medewerking te krijgen van 20 rechters/raadsheren, 20 rechter-commissarissen/raadsheer-commissarissen en 20 juridisch ondersteuners. Om de onderzoekslast te spreiden, zijn deze in eerste instantie gezocht bij de rechtbanken en hoven waar het dossieronderzoek (onderdeel 2) niet heeft plaatsgevonden. De contactpersonen van de LOV's hebben een actieve rol ge-

speeld bij het organiseren van die medewerking. Verspreid over verschillende hoven en rechtbanken hebben zij de benodigde aantallen rechters/raadsheren en juridisch medewerkers geworven. Bij sectie straf is dit aangevuld met rechter-commissarissen en raadsheer-commissarissen. Verder is bij de sectie straf vanwege een vertraging in de werving van functionarissen een grotere groep medewerkers benaderd (ook bij de rechtbanken en hoven waar het dossieronderzoek al had plaatsgevonden).

De LOV's hebben hierbij ondersteund door het uitzetten van een uitnodiging waarin een link naar de enquête was opgenomen. Dit is gebeurd via de rechtbanken en hoven. De enquête is elektronisch afgenomen. De respondenten hebben van 6 mei tot en met 26 mei gelegenheid gehad de enquête in te vullen. Er is tweemaal gerappelleerd. Tijdens de enquête was een helpdesk ingericht waar respondenten telefonisch en via de mail vragen konden stellen.

Tabel 2.4 Bruto-respons naar functie en zaakstype (volledig ingevulde enquêtes)

	Handel	Kanton	Scheiding	Straf Hof	Straf Rb	Totaal
Juridisch medewerker/ ondersteuner	21	18	16	18	35	108
Raadsheer-commissaris				4		4
Rechter of raadsheer	22	15	18	21	28	104
Rechter-commissaris					24	24
<b>Totaal</b>	<b>43</b>	<b>33</b>	<b>34</b>	<b>43</b>	<b>87</b>	<b>240</b>

Het versturen van de uitnodigingen voor de enquête is per zaakscategorie en soms locatie verschillend verlopen waardoor er geen duidelijk beeld is van de omvang en samenstelling van de totale groep benaderde respondenten. In tabel 2.4 geven we een overzicht van de bruto-respons naar functie en zaakscategorie. De tabel laat zien dat niet in alle combinaties van zaakscategorieën en functie-categorieën het noodzakelijk geachte minimum van 20 is gehaald.

De bruto-respons onderscheidt zich van de netto-respons op het punt van de bruikbaarheid van de antwoorden<sup>9</sup>. Uit de reacties op de vragenlijst en uit de antwoordpatronen bleek dat een deel van de respondenten de vraagstelling niet geïnterpreteerd heeft zoals

die was bedoeld (en zoals in de enquête was omschreven). Een deel van de respondenten heeft de gevolgen van de aspecten voor de benodigde tijd steeds bij elkaar opgeteld, waardoor de basiscasus met ieder aspect dus steeds complexer wordt en meer tijd vergt. De vraag was echter om voor ieder afzonderlijk aspect ten opzichte van de basiscasus de betreffende extra benodigde tijd (of juist tijdsbesparing) op te geven. Daarom zijn de antwoordpatronen van de respondenten nader onderzocht. De respondenten waarbij uit het antwoordpatroon bleek dat er sprake was van een cumulatie van de benodigde tijd, zijn niet in de analyse meegenomen. In tabel 2.5 zien we het resultaat van deze selectie van respondenten met 'correcte' antwoordpatronen (de zogenaamde netto-respons).

**Tabel 2.5 Netto-respons naar functie en zaakstype (volledig ingevulde enquêtes na controle)**

	Handel	Kanton	Scheiding	Straf Hof	Straf Rb	Totaal
Juridisch medewerker/ ondersteuner	18	17	12	15	26	88
Raadsheer-commissaris				0		0
Rechter of raadsheer	17	14	16	13	14	74
Rechter-commissaris					5	5
<b>Totaal</b>	<b>35</b>	<b>31</b>	<b>28</b>	<b>28</b>	<b>45</b>	<b>165</b>

Het gevolg hiervan is dat er maar één combinatie van zaakscategorieën en functie-categorieën is waarvoor het minimum van 20 respondenten is gehaald, namelijk juridische

medewerkers die werkzaam zijn in het strafrecht in eerste aanleg.

9. De groep personen die een vragenlijst heeft teruggestuurd noemt men de bruto respons; de groep personen die de vragenlijst met bruikbare antwoorden heeft teruggestuurd noemt men de netto respons.

### 2.4.3 Opbrengst

De beoogde opbrengsten van de enquête naar tijdsbesteding zijn niet gerealiseerd. In de eerste plaats zijn zoals gezegd de gewenste minimaantallen responsaantallen per combinatie van zaakscategorie en functie-categorie (met uitzondering van de juridisch ondersteuners bij strafzaken in eerste aanleg) nergens gehaald. Dat heeft te maken met een relatief lage bruto respons maar vooral ook doordat een analyse van de antwoordpatronen laat zien dat een deel van de respondenten de vragen anders heeft beantwoord dan zoals bedoeld, waardoor hun gegevens niet in de berekeningen konden worden meegenomen (de netto respons).

In de tweede plaats blijken de resultaten van de tijdsinschattingen voor de meeste zaakscategorieën een sterke variatie te vertonen. Veelal bedraagt het verschil tussen de laagste en hoogste tijdsinschatting meer dan een factor 8 à 10. Dat betekent dat we te maken hebben met over het algemeen erg onzuivere schattingen. Enige variatie is uiteraard geen probleem en ook logisch, gezien het feit dat er niet een compleet dossier kon worden overlegd om te beoordelen, maar deze variatie is beduidend groter dan gewenst.

Al met al concluderen dat dit onvoldoende betrouwbaar is om te gebruiken als input voor berekeningen van de ontwikkeling van de zaakswaarte tussen 2008 en 2014 (in combinatie met de uitkomsten van het dossieronderzoek). Vanwege deze uitkomsten zijn de resultaten van de analyses niet als hoofdstuk in dit rapport opgenomen maar als een bijlage (3).

### 2.5 Berekening van verschil zaakswaarte

Het doel van het derde onderdeel van het onderzoek was om de informatie uit beide voorgaande onderdelen te combineren en daarmee de verschillen te berekenen tussen de benodigde behandeltijd in 2008 en 2014 voor de zaakscategorieën uitgesplitst naar functie.

Dit onderdeel van de aanpak is niet uitgevoerd. De reden daarvoor is dat de uitkomsten van het onderdeel waarin de tijdsinschattingen zijn gegeven aan de hand van de casus en de vragen daarover onvoldoende betrouwbaar waren om daarop berekeningen uit te kunnen voeren. De aantallen respondenten waren te laag en de variatie in de schatting was dermate groot dat het niet zinvol en verantwoord is om dergelijke berekeningen te maken.

# Resultaten dossieronderzoek

## 3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk rapporteren we de bevindingen uit het dossieronderzoek. Voor een goed begrip van de resultaten is het van belang kennis te nemen van de werkwijze die we hebben gehanteerd. Dat is uitgebreid beschreven in paragraaf 2.3.

We behandelen hier per zaakscategorie de uitkomsten van het dossieronderzoek in de paragrafen 3.2 tot en met 3.6. We focussen steeds op de vergelijking van de indicatoren tussen 2008 en 2014. In bijlage 2 hebben we ook per zaakscategorie overzichten opgenomen waarin is gekeken naar de onderlinge samenhang tussen de indicatoren (correlaties). Daarover rapporteren we de belangrijkste bevindingen in de tekst.

## 3.2 Uitkomsten MK strafzaken eerste aanleg

In tabel 3.1 presenteren we de uitkomsten van het dossieronderzoek voor MK strafzaken in eerste aanleg. We geven de uitkomst voor iedere indicator in 2008 en 2014 weer, we geven aan in hoeverre er sprake is van een significant verschil tussen beide jaren en of er sprake is van een toe- of afname.

Tabel 3.1 Verschillen indicatoren in 2008 en 2014: Strafzaken MK uitspraak 1<sup>e</sup> aanleg

	2008		2014		Trend	Sign. p-waarde
	Gemid- delde	N	Gemid- delde	N		
Aantal deskundigenrapporten	0,97	88	0,80	75		0,30
Aantal pagina's vonnis*	8,16	88	9,61	64	▲	0,09
Aantal zittingen per zaak*	2,72	89	2,32	71	▼	0,06
Aantal betrokken en verschenen partijen	3,62	88	3,95	75		0,46
Aantal vonnissen*	1,18	87	1,05	62	▼	0,09
Internationale aspecten	0,03	92	0,03	77		0,89
Omvang dossier (cm)*	6,66	81	4,16	65	▼	0,06
Aantal juridisch verweren	1,48	66	2,06	55		0,14
Civiele vordering	0,37	92	0,35	77		0,82
Rol slachtoffer op zitting	0,22	77	0,33	57		0,15
Promis-vonnis**	0,30	89	0,66	70	▲	0,00
Verdachte ontkent/zwijgt	0,56	83	0,59	66		0,73
Strafeis in dagen	721,92	63	560,87	43		0,24
Strafeis in uren taakstraf	143,27	19	143,87	15		0,98
Strafeis in geld (€)	77015,20	6	8422,32	1		0,81

\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 5%.

N is het absoluut aantal dossiers dat in de berekening is betrokken.

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

### *Uitleg tabel*

De tabel bevat een grote hoeveelheid informatie. Voordat we de uitkomsten uit de tabel toelichten, geven we hier eerst aan de hand

van een voorbeeld uitleg hoe de tabel (en vergelijkbare tabellen over de andere zaakscategorieën in de volgende paragrafen) gelezen moet worden.

We nemen hier de omvang van het dossier in centimeters als voorbeeldindicator.

In de kolommen met de jaartalaanduiding (2008 en 2014) staan de uitkomsten per indicator. Daaruit blijkt dat de gemiddelde omvang van een dossier 6,66 centimeter bedraagt in 2008 en gemiddeld 4,16 centimeter in 2014.

In de bijbehorende N-kolommen staat het aantal dossiers waarop die informatie per indicator is gebaseerd. De informatie over de omvang is dus in 2008 gebaseerd op 81 dossiers en in 2014 op 65 dossiers. Dat verschil tussen beide jaren heeft te maken met het feit dat de dikte van het dossier als indicator niet is meegenomen wanneer bijvoorbeeld het dossier incompleet was vanwege een hoger beroep.

In de laatste kolom (Sign.) geven we aan of het om een significant verschil gaat tussen beide jaren. Omdat we te maken hebben met steekproefonderzoek kunnen verschillen die we vinden het resultaat zijn van de toevallige samenstelling van de steekproef maar ook het resultaat van daadwerkelijk verschillen die in de populatie aanwezig zijn. Door middel van een statistische toets kan worden bepaald wat de kans is dat de verschillen tussen de waar-

den van de gemiddelden die we in de steekproef vinden in 2008 en 2014, in de populatie (dus van alle dossiers MK strafzaken in eerste aanleg) gelijk zijn aan 0 (dus niet van elkaar verschillen)<sup>1</sup>. Hoe kleiner die kans is, hoe meer zekerheid we hebben dat de verschillen die we vinden in de steekproef tussen beide jaren ook in de populatie zullen bestaan. Die kansen (p-waarde) staan in de laatste kolom. Voor de omvang van de dossiers is dus de kans (p-waarde) gelijk aan 0,06 (of 6%) dat het gevonden verschil in onze steekproef (tussen 6,66 centimeter in 2008 en 4,16 centimeter in 2014) in de populatie niet bestaat (gelijk is aan 0). Deze kans is de basis voor de conclusie of het om een significant verschil gaat. We hebben hier de grens gelegd bij maximaal 10 procent. Dus alleen de gevonden verschillen waarvan de kans niet groter is dan 0,1 (10 procent) dat ze in de populatie gelijk zijn aan 0, beschouwen we als relevante indicatoren. Deze zijn vetgedrukt in de tabel opgenomen.

Wanneer er voor een indicator sprake is van een significant verschil tussen beide jaren geven we in de kolom 'trend' met een pijltje aan of er sprake is van een toename of afname tussen 2008 en 2014. We zien dus dat het bij de omvang van de dossiers om een significante daling gaat tussen 2008 en 2014.

1. Daarvoor is op de gemiddelden een ANOVA (Analysis Of Variance) uitgevoerd. Met behulp van de bijbehorende F-toets zijn de p-waarden verkregen. De F-toets is ook gebruikt voor de dummy-variabelen (met de waarde 0 en 1, in dit geval indicatoren wel/geen civiele vordering, wel/geen Promis-vonnissen, wel/geen rol van slachtoffer op zitting, wel/geen zwijgende/ontkennende verdachte). Daarbij weerspiegelt het gemiddelde de proportie van bijvoorbeeld de Promis-vonnissen, slachtoffers op een zitting e.d. We hebben deze uitkomsten gecheckt met een Chi-kwadraat toets op basis van een kruistabelanalyse.

---

## Uitkomsten MK strafzaken eerste aanleg

Als we ons hier beperken tot de verschillen die we als significant hebben aangemerkt (vetgedrukt in tabel 3.1), dan zien we het volgende:

- In 2014 worden duidelijk meer Promis-vonnissen geschreven. Op basis van de waarden zien we dat in 2008 in 30 procent van de zaken een Promis-vonnissen in het dossier is opgenomen. In 2014 is dat het geval in 66 procent van de zaken. Dat is een bevinding die strookt met de verwachtingen;
  - Dat geldt ook voor de omvang van de vonnissen. Dat aantal stijgt van gemiddeld van 8,2 naar 9,6 pagina's;
  - Verder zien we dat in 2014 sprake is van minder zittingen per zaak. Dat daalt van gemiddeld 2,7 naar 2,3;
  - We zien in 2014 ook minder vonnissen per zaak dan in 2008. Het gemiddeld aantal vonnissen daalt licht: van bijna 1,2 naar ruim 1 vonnis per zaak;
  - Ten slotte zien we dunnere dossiers in 2014 ten opzichte van 2008. De dikte neemt af van 6,7 centimeter naar 4,2 centimeter (die neemt dus met meer dan een derde af).
- 

We constateren op basis hiervan dat de indicatoren niet wijzen op een eenduidig effect op de zaakswaarte. Er zowel is sprake van signalen die op zaakverzwaring duiden tussen 2008 en 2014 (aantal Promis-vonnissen en de omvang van de vonnissen) als van signalen die op zaakverlichting duiden (minder zittingen per zaak, minder vonnissen per zaak)<sup>2</sup>.

Voor het overgrote deel van de andere indicatoren, zoals internationale aspecten (buitenlandse verdachten of getuigen), het aantal deskundigenrapporten per zaak, civiele verdereingen, ontkennende en zwijgende verdachten, zien we geen verschil tussen beide jaren. De verschillen tussen 2014 en 2008 in het

aantal juridisch verweren en aantal malen dat een slachtoffer op zitting komt, zijn net te klein om ze als statistisch significant aan te kunnen merken.

De correlaties tussen de indicatoren voor deze zaakscategorie (bijlage 2) laten zien dat er op diverse punten sprake is van samenhang tussen de indicatoren. De correlaties geven de mate van samenhang weer en ook hier is een toets uitgevoerd of het om een statistisch significante relatie gaat. Met name het aantal deskundigenrapporten, het aantal zittingen per zaak, de omvang van het vonnis en het aantal betrokken en verschenen partijen hangen met relatief veel andere indicatoren sa-

2. De omvang van de dossiers zijn door de LOVS niet als indicatoren voor zaakverzwaring genoemd dus die laten we voor deze interpretatie buiten beschouwing. Zoals eerder aangegeven is een aantal indicatoren opgenomen die wel in de dossieranalyse zijn meegenomen maar die niet door de LOVS als relevant voor zaakswaarte zijn genoemd. We hebben deze indicatoren (strafeis en omvang dossier) desondanks wel meegenomen omdat vergelijkbare indicatoren bij andere zaakscategorieën wel als indicator voor zaakswaarte worden gezien. Deze informatie is dus verzameld uit de dossiers voor het geval mocht blijken dat ze alsnog relevant zouden blijken.



men (minimaal 5). De gevonden samenhang tussen de indicatoren doen vermoeden dat inderdaad deze indicatoren iets gemeenschappelijks hebben (zaakswaarte). Verder valt op dat de omvang van de dossiers en het feit of het om een Promis-vonnis gaat nauwelijks relatie hebben met andere indicatoren.

### 3.3 Uitkomsten MK strafzaken tweede aanleg

In tabel 3.2 presenteren we de uitkomsten van het dossieronderzoek voor MK strafzaken in tweede aanleg. Ook hier presenteren we de uitkomst voor iedere indicator in 2008 en 2014, geven aan in hoeverre er sprake is van een significant verschil, en geven we aan of er sprake is van een toe- of afname tussen 2008 en 2014.

Tabel 3.2 Verschillen indicatoren in 2008 en 2014: Strafzaken MK uitspraak 2<sup>e</sup> aanleg

	2008		2014		Trend	Sign. p-waarde
	Gemiddelde	N	Gemiddelde	N		
Aantal deskundigenrapporten	0,13	78	0,09	71		0,52
Aantal pagina's arrest	4,58	77	4,84	71		0,60
Aantal zittingen per zaak	2,19	77	1,95	71		0,20
Aantal betrokken en verschenen partijen	1,33	77	1,36	71		0,85
Aantal arresten	0,99	78	1,00	72		0,68
Internationale aspecten	0,02	78	0,01	72		0,94
<b>Omvang dossier (cm)*</b>	<b>4,93</b>	<b>78</b>	<b>3,45</b>	<b>72</b>	▼	<b>0,05</b>
Aantal juridisch verweren	1,09	60	1,08	54		0,98
Civiele vordering	0,19	57	0,23	48		0,56
Rol slachtoffer op zitting	0,07	75	0,09	69		0,62
Verdachte ontkent /zwijgt	0,12	76	0,21	67		0,17
Strafeis in dagen	251,54	42	93,98	32		0,13
<b>Strafeis in uren taakstraf*</b>	<b>13,00</b>	<b>25</b>	<b>33,50</b>	<b>30</b>	▲	<b>0,07</b>
Strafeis geld (€)	308,79	30	197,92	27		0,44

\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 5%.

N is het absoluut aantal dossiers dat in de berekening is betrokken.

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

### **Uitleg tabel**

De tabel bevat een grote hoeveelheid informatie. Onder tabel 3.1 is een uitleg gegeven

hoe de informatie uit de tabel gelezen moet worden aan de hand van een voorbeeld.

---

### **Uitkomsten MK strafzaken tweede aanleg**

We zien hier een afwijkend beeld van de strafzaken in eerste aanleg. Er is sprake van twee indicatoren die significant verschillen tussen 2008 en 2014 (vetgedrukt in tabel 3.2):

- In 2014 treffen we dunnere dossiers aan (ongeveer 3,5 centimeter in plaats van bijna 5);
- Indien er een taakstraf wordt geëist dan ligt die in 2014 hoger dan in 2008 (gemiddeld op 33,5 in plaats van 13 uur).

---

Het gaat hier overigens om twee indicatoren uit de dossieranalyse die door de LOVS zelf niet als relevant voor zaakswaarte zijn genoemd. De daling in de omvang van de dossiers zou evenwel als een signaal voor zaakverlichting kunnen worden opgevat.

Voor het overgrote deel van de andere door het LOVS aangedragen indicatoren, zoals internationale aspecten, juridisch verweren, deskundigenrapporten, aantal pagina's arrest, betrokken en verschenen partijen, rol van slachtoffer op zitting is duidelijk geen verschil tussen beide jaren aanwezig. De verschillen tussen 2014 en 2008 in het aantal ontkennde of zwijgende verdachten en zittingen per zaak zijn te klein om ze als statistisch significant aan te kunnen merken.

Ook hier laten de correlaties voor deze zaakscategorie (bijlage 2) zien dat de indicatoren voor een deel samenhang vertonen. Het aantal deskundigenrapporten, het aantal zittingen per zaak, de omvang van het arrest, het aantal betrokken en verschenen partijen en de straf-eis hangen met relatief veel andere indicatoren samen (minimaal 5). Het gaat net als bij de MK strafzaken eerste aanleg ook om 'verwachte' significante samenhangen (bijvoorbeeld meer betrokken en verschenen partijen hangt samen met meer deskundigenrapporten, meer pagina's arrest, vaker internationale aspecten, meer juridisch verweren, een dikker dossier en een hogere strafeis). Ook hier wijzen de samenhangen erop dat de indicatoren iets gemeenschappelijks hebben (wat we zouden kunnen aanduiden als de complexiteit of swaarte van de zaak).

### 3.4 Uitkomsten Handelszaken op tegenspraak: Kanton

Tabel 3.3 bevat de uitkomsten van het dossieronderzoek voor handelszaken die door de

kantonrechter worden afgehandeld. Naast de uitkomst voor iedere indicator in 2008 en 2014 geven we aan in hoeverre er sprake is van een significant verschil.

Tabel 3.3 Verschillen indicatoren in 2008 en 2014: Handelszaken op tegenspraak Kanton

	2008		2014		Trend	Sign. p-waarde
	Gemiddelde	N	Gemiddelde	N		
Aantal deskundigenrapporten	0,00	109	0,01	99		0,46
Aantal pagina's vonnis	3,12	109	2,96	99		0,71
Aantal zittingen per zaak	3,76	102	3,98	97		0,66
Aantal betrokken en verschenen partijen**	2,18	108	2,07	97	▼	0,04
Aantal vonnissen	1,24	109	1,06	99		0,11
Internationale aspecten	0,00	109	0,02	99		0,12
Omvang dossier (cm)	0,91	109	1,01	99		0,27
Aantal producties	4,10	109	5,06	99		0,28
Schikking	0,07	100	0,05	97		0,42
Financieel belang (€)**	2.260,77	104	1.476,00	96	▼	0,05

\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 5%.

N is het absoluut aantal dossiers dat in de berekening is betrokken.

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

#### Uitleg tabel

De tabel bevat een grote hoeveelheid informatie. Onder tabel 3.1 is een uitleg gegeven

hoe de informatie uit de tabel gelezen moet worden aan de hand van een voorbeeld.

---

### Uitkomsten handelszaken kanton

De verschillen tussen 2008 en 2014 spitsen zich bij Kanton toe op twee indicatoren (significante verschillen zijn vetgedrukt in de tabel):

- In 2014 zien we gemiddeld minder betrokken en verschenen partijen dan in 2008 (dat daalt licht: van 2,18 naar 2,07);
  - In 2014 is het financieel belang gemiddeld genomen kleiner (dat daalt van € 2.261 naar € 1.476). We hebben hier zoals aangegeven in 3.2.5 de zaken die in 2014 boven de € 5.000 lagen aan de handelszaken toegevoegd (om versturende effecten van de competentiegrenswijziging tegen te gaan).
- 

We constateren op basis hiervan dat de indicatoren niet wijzen op een verzwarende van zaken. De signalen duiden eerder op een zaakverlichting (minder betrokken en verschenen partijen en een lager financieel belang).

De overige indicatoren en dan met name de deskundigenrapporten, het aantal pagina's vonnis, de zittingen per zaak en het aantal schikkingen verschillen niet tussen beide peiljaren. Het verschil in het aantal vonnissen en internationale aspecten ligt dicht tegen de gehanteerde significantiegrens van 10 procent.

Wanneer we de correlaties voor deze zaakscategorie (bijlage 2) in ogenschouw nemen, zien we wederom een patroon van onderlinge samenhangen. Het aantal zittingen per zaak, het aantal vonnissen, de omvang van het

vonnis, het aantal producties, de dikte van het dossier en het financieel belang hangen met relatief veel van de andere indicatoren samen (minimaal 5). Het gaat net als bij de strafzaken om 'verwachte' significante samenhangen. Dit wijst er andermaal op dat de set van indicatoren ook bij de kantonzaken een gemeenschappelijke factor lijkt te hebben (wat de complexiteit of zwaarte van de zaak kan zijn).

### 3.5 Uitkomsten Handelszaken op tegenspraak: Civiel (rechtbank)

In tabel 3.4 presenteren we de uitkomsten van het dossieronderzoek voor handelszaken die door de rechter worden afgehandeld. We presenteren de uitkomst voor iedere indicator in 2008 en 2014 en geven aan in hoeverre er sprake is van een significant verschil.

Tabel 3.4 Verschillen indicatoren 2008 en 2014: Handelszaken op tegenspraak Civiel

	2008		2014		Trend	Sign. p-waarde
	Gemid- delde	N	Gemid- delde	N		
Aantal deskundigenrapporten**	0,28	101	0,02	122	▼	0,01
Aantal pagina's vonnis	6,20	97	7,18	120		0,27
Aantal zittingen*	4,24	97	3,51	120	▼	0,10
Aantal betrokken en verschenen partijen	3,40	99	2,69	120		0,24
Aantal vonnissen	1,67	97	1,57	120		0,42
Internationale aspecten**	0,00	101	0,06	122	▲	0,01
Omvang dossier (cm)**	2,43	99	4,04	120	▲	0,00
Aantal producties	17,30	90	20,43	120		0,23
Schikking	0,28	95	0,24	116		0,69
Financieel belang (€)	122.760,69	75	310.290,82	84		0,18

\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 5%.

N is het absoluut aantal dossiers dat in de berekening is betrokken.

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

#### *Uitleg tabel*

De tabel bevat een grote hoeveelheid informatie. Onder tabel 3.1 is een uitleg gegeven

hoe de informatie uit de tabel gelezen moet worden aan de hand van een voorbeeld.

---

### Uitkomsten handelszaken civiel

---

We beperken ons hier tot de verschillen tussen beide jaren als statistisch significant naar voren komen (vetgedrukt):

- In 2014 is het gemiddeld aantal deskundigenrapporten kleiner dan in 2008 (dat daalt van 0,28 naar 0,02)<sup>3</sup>;
  - Het gemiddeld aantal zittingen per zaak ligt in 2014 ook lager dan in 2008 (dat daalt van ongeveer 4,2 zittingen per zaak naar 3,5);
  - In 2014 is er vaker sprake van een internationale component in een handelszaak (dat stijgt van 0 naar 6 procent);
  - In 2014 zijn de dossiers omvangrijker dan in 2008 (de dikte neemt toe van 2,4 naar 4 centimeter).
- 

Net als bij strafzaken in eerste aanleg constateren we dat de indicatoren niet wijzen op een eenduidig effect op de zaakswaarte. Er zowel is sprake van signalen die op zaakverzwaring duiden tussen 2008 en 2014 (vaker een internationale component en omvangrijkere dossiers) als van signalen die op zaakverlichting duiden (minder zittingen per zaak, minder deskundigenrapporten).

Voor de andere indicatoren, en dan met name het aantal vonnissen en het aandeel schikkingen, zien we duidelijk geen verschillen tussen beide jaren.

De onderlinge correlaties voor deze zaakscategorie (bijlage 2) laten zien dat diverse indicatoren onderling samenhangen. Het aantal zittingen per zaak, het aantal vonnissen, de

omvang van het vonnis, het aantal producties, de dikte van het dossier, het aantal deskundigenrapporten hangen met relatief veel van de andere indicatoren samen (minimaal 5). Wederom wijzen de significante samenhangen in de verwachte richting. Dit is nogmaals een bevestiging voor het feit dat de indicatoren zoals aangedragen door het LOV en gemeten via het dossieronderzoek blijkaar wel een kenmerk van zaakscategorieën meten wat we kunnen interpreteren als de zaakswaarte.

### 3.6 Uitkomsten Contradictoire scheidingszaken (rechtbank)

We sluiten de resultaten van het dossieronderzoek af met de (contradictoire) scheidingszaken. De uitkomsten daarvan staan in tabel 3.5.

3. Dit wordt deels veroorzaakt door een specifieke zeer langlopende zaak waarin een groot aantal deskundigenrapporten is bijgevoegd naar aanleiding van een geschil rondom arbeidsongeschiktheid. De berekeningen zijn daarom ook een keer zonder deze specifieke zaak uitgevoerd. Aangezien de conclusies daarvan niet verschillen van de conclusies uit de andere berekeningen hanteren we de berekeningen waarin deze zaak wel is opgenomen.

Tabel 3.5 Verschillen indicatoren in 2008 en 2014: Contradictoire scheidingszaken

	2008		2014		Trend	Sign. p-waarde
	Gemid- delde	N	Gemid- delde	N		
Aantal deskundigenrapporten	0,07	87	0,04	89		0,65
Aantal pagina's vonnis	4,99	87	5,97	89		0,33
Aantal zittingen *	2,08	87	2,38	89	▲	0,07
Aantal betrokken en verschenen partijen**	2,20	87	2,35	89	▲	0,05
Aantal vonnissen	1,30	87	1,39	88		0,15
Internationale aspecten	0,02	87	0,02	89		0,85
Omvang dossier (cm)**	2,07	86	3,52	89	▲	0,00
Aantal producties**	9,31	84	19,30	87	▲	0,00
Combinatie-verzoeken	0,41	87	0,31	88		0,45
Refertes	0,20	86	0,15	89		0,16
Alimentatieberekeningen	0,29	87	0,38	89		0,10
Verdeling bedrijf	0,13	87	0,13	89		0,54
Ouderschapsplan**	0,00	86	0,42	89	▲	0,00

\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarden in 2008 en 2014 gelijk zijn, is kleiner dan 5%.

N is het absoluut aantal dossiers dat in de berekening is betrokken.

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

#### Uitleg tabel

De tabel bevat een grote hoeveelheid informatie. Onder tabel 3.1 is een uitleg gegeven hoe de informatie uit de tabel gelezen moet worden aan de hand van een voorbeeld.

---

## Uitkomsten contradictoire scheidingszaken

De significante verschillen (vetgedrukt in de tabel) tussen 2008 en 2014 spitsen zich bij scheidingszaken toe vijf indicatoren:

- Het aantal zittingen per zaak is toegenomen (in 2014 ligt het gemiddelde op 2,38 en in 2008 op 2,08);
  - Er is een stijging in het gemiddeld aantal betrokken en verschenen partijen (van 2,2 naar 2,35);
  - In 2014 zien we omvangrijkere dossiers dan in 2008 (van ruim 2 naar 3,5 centimeter)
  - In 2014 is ligt het gemiddeld aantal producties fors hoger dan in 2008 (dat verdubbelt van ruim 9 naar 19);
  - En uiteraard (vanwege de wettelijke verplichtstelling in 2009) is in 2014 vaker een ouderschapsplan in het dossier te vinden (in 42 procent van de gevallen terwijl dat in 2008 nog nergens het geval is).
- 

We constateren op basis hiervan dat de indicatoren wijzen op een verzwaring van zaken. Het gaat om meer zittingen per zaak, meer betrokken en verschenen partijen, omvangrijkere dossiers, een hoger gemiddeld aantal producties en vaker een ouderschapsplan<sup>4</sup>.

We merken hier op dat het verschil in aandeel alimentatieberekeningen tussen 2008 en 2014 zeer dichtbij de overschrijdingskans van 10% ligt (in de afronding komt die op 10%, in feite ligt die iets hoger). Iets soortgelijks geldt voor het aandeel vonnissen en refertes.

De overige indicatoren en dan met name de deskundigenrapporten, pagina's vonnis (beschikking), combinatieverzoeken (naast de scheiding ook beschikking over boedelverdeling), internationale aspecten, of er sprake is van een te verdelen bedrijf, liggen in 2014 niet hoger dan in 2008.

De correlaties voor deze zaakscategorie (bijlage 2) laten zien dat ook hier de indicatoren op diverse punten samenhang vertonen. De correlaties geven de mate van samenhang weer en ook hier is een toets uitgevoerd om te bepalen of het om een statistisch significante relatie gaat. Met name het aantal zittingen per zaak, het aantal vonnissen, de omvang van het vonnis en het aantal betrokken en verschenen partijen, het aantal producties en de omvang van het dossier hangen met relatief veel andere indicatoren samen (minimaal 5). De gevonden samenhangen tussen de indicatoren doen ook hier weer vermoeden dat deze indicatoren iets gemeenschappelijks meten (complexiteit of zaakswaarte).

4. Op grond van de verwachtingen zoals vooraf door de LOVF uitgesproken. Specifiek voor de indicator Ouderschapsplan geldt dat werd verwacht dat die tot een zaakverzwaring zou leiden. Uit de tijdsbestedingsenquête (bijlage 3) achteraf lijkt het echter alsof een ouderschapsplan juist tot gevolg heeft dat medewerkers verwachten dat dat een tijdsbesparing oplevert.



# Conclusies en reflectie

In dit hoofdstuk trekken we de conclusies uit het onderzoek en reflecteren we op de uitkomsten.

## *Conclusies*

We gaan eerst in op de uitkomsten van het dossieronderzoek. In tabel 4.1 geven we een overzicht van uitkomsten van de vergelijking tussen 2008 en 2014 voor alle zaaks categorieën. Bij een significant verschil tussen beide jaren staat met een pijltje aangegeven of het om een stijging (▲) of daling (▼) gaat. Bij de lege cellen in de tabel is geen sprake van een significant verschil in de betreffende indicator tussen beide jaren en kunnen we aannemen dat deze gelijk is gebleven.

Het dossieronderzoek laat zien dat bij alle vijf onderzochte zaaks categorieën, met uitzondering van strafzaken MK in tweede aanleg, er één of meer van de door de LOV's aangedragen indicatoren significant verschillen tussen 2008 en 2014<sup>1</sup>.

Bij strafzaken MK in eerste aanleg gaat het daarbij om een stijging in het aandeel Promis-vonnissen dat wordt geschreven, een

stijging in de omvang van de vonnissen, een daling van het aantal zittingen per zaak en een daling van het aantal vonnissen in een zaak.

Bij handelszaken op tegenspraak die door de kantonrechter worden behandeld, zien we tussen 2008 en 2014 een lichte daling van het aantal betrokken en verschenen partijen en een afname van het financieel belang. Bij dat laatste is gecorrigeerd voor de wijziging van de competentiegrens in 2011 van € 5.000 naar € 25.000.

Bij handelszaken die door de civiele rechter in eerste aanleg worden behandeld, blijkt dat het gemiddeld aantal deskundigenrapporten tussen 2008 en 2014 daalt, het gemiddeld aantal zittingen per zaak daalt, er vaker sprake van een internationale component en de dossiers omvangrijker zijn.

Ten slotte blijkt bij de contradictoire scheidingszaken eerste aanleg dat het aantal zittingen per zaak stijgt tussen 2008 en 2014, het gemiddeld aantal betrokken en verschenen partijen stijgt, de dikte van de dossiers toe-

1. Bij strafzaken MK in tweede aanleg blijken alleen twee niet door de LOVS genoemde indicatoren significant te verschillen.

Tabel 4.1 Vergelijking dossiers 2008 en 2014: Significante verschillen en trend

	Straf MK 1° aanleg	Straf MK 2° aanleg	Handelszaak Kanton	Handelszaak Civiel	Contradictoire scheidingszaak
Aantal deskundigenrapporten				▼	
Aantal pagina's vonnis/arrest	▲				
Aantal zittingen	▼			▼	▲
Aantal betrokken en verschenen partijen			▼		▲
Aantal vonnissen/arresten	▼				
Internationale aspecten				▲	
Omvang dossier (cm)	▼*	▼*		▲	▲
Promis-vonnissen	▲	**			
Aantal juridisch verweren					
Civiele vordering					
Rol slachtoffer op zitting					
Verdachte ontkent /zwijgt	▲				
Strafeis in dagen					
Strafeis in uren taakstraf		▲*			
Strafeis geld					
Aantal producties					▲*
Schikking					
Financieel belang (€)			▼		
Combinatie-verzoeken					
Refertes					
Alimentatieberekeningen					
Verdeling bedrijf					
Ouderschapsplan					▲

▲ toename tussen 2008 en 2014.

▼ afname tussen 2008 en 2014.

\* niet door betreffende LOV genoemd als indicator voor zaakzwaarte.

\*\* de roze vlakken geven aan dat de indicator niet van toepassing is voor de betreffende zaakscategorie.

neemt, het aantal producties hoger ligt, en er vaker een ouderschapsplan is. Dat laatste hangt uiteraard samen met de invoering van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding op 1 maart 2009.

De verschillen tussen 2008 en 2014 laten een genuanceerd beeld zien omdat ze niet allemaal in dezelfde richting wijzen. Er lijkt zowel sprake te zijn van aanwijzingen voor zaakverzwaring (scheiding), voor 'zaakverlichting' (handelszaken bij kanton) en voor een gemengd effect (straf eerste aanleg en handelszaken bij civiel).

We concluderen hieruit dat de er weinig aanwijzingen zijn voor de door LOVS en LOVCK geformuleerde verwachtingen dat de zaakzwaarte met meer dan 20% zou zijn gestegen tussen 2008 en 2014. Immers bij strafzaken MK in eerste aanleg en de handelszaken op tegenspraak bij civiel zijn de signalen op basis van de indicatoren tegengesteld. Er is sprake van zowel zaakverzwarende als zaakverlichtende signalen. Verder blijken de signalen bij handelszaken op tegenspraak bij kanton eerder zaakverlichtend dan zaakverzwarend.

Bij de contradictoire scheidingszaken zijn de uitkomsten conform de vooraf geuite verwachting van zaakverzwaring (van tussen de 10% en 20%). Bij de indicatoren die significant verschillen tussen 2008 en 2014 wijst de trend op verzwaring van zaken.

Verder constateren we dat er bij alle vijf zaaks-categorieën sprake is van onderlinge samenhangen tussen de indicatoren. Bij alle vijf zaaks-categorieën is er een fors aantal door de LOV's aangedragen indicatoren dat (significante) samenhang vertoont met de andere indicatoren. De sterkte van de samenhangen verschilt (van zwak tot matig) maar relevant is dat alle samenhangen in de verwachte richting wijzen. We herkennen in het patroon van onderlinge samenhangen een duidelijke logica. Omvangrijke dossiers gaan bijvoorbeeld samen met meer zittingen, meer vonnissen, omvangrijkere vonnissen, veel deskundigen-rapporten, veel producties, e.d. Het aantal schikkingen en refertes hangen dan weer negatief daarmee samen. We concluderen hieruit dat de indicatoren zoals ze zijn aangedragen en zoals ze aan de hand de dossiers zijn gemeten naar een gemeenschappelijk kenmerk lijken te wijzen. Het ligt voor de hand dat het daarbij om de complexiteit of zwaarte van de zaak gaat. Het patroon in de correlaties geeft vertrouwen in de keuze van de indicatoren en de manier waarop deze aan de hand van de dossiers zijn gemeten.

De informatie uit de enquête naar de benodigde tijd voor zaken hebben we als onvoldoende beoordeeld om op te nemen in de resultaten en conclusies van dit rapport en daarmee niet betrouwbare genoeg om te kunnen gebruiken voor een doorrekening van ontwikkeling in zaakzwaarte tussen 2008 en 2014. Met name het feit dat de minimumaantallen per zaaks-categorie en functiecategorie

niet zijn gerealiseerd in combinatie met de sterke variatie in de opgegeven tijdsinschattingen zorgt voor onvoldoende basis om daarmee serieuze berekeningen uit te voeren.

### **Reflectie**

We bespreken hier de betekenis van de uitkomsten en we gaan daarbij in de eerste plaats in op de zaakscategorieën waar de verwachtingen rondom de ontwikkeling van zaakswaarte tussen 2008 en 2014 niet worden ondersteund door de onderzoeksuitkomsten.

De signalen van het LOVS dat meervoudige afgedane strafzaken in complexiteit zijn genomen tussen 2008 en 2014 worden niet eenduidig bevestigd door het onderzoek. Alleen de gevonden toename van de Promis-vonnissen van 30 procent naar 66 procent bij strafzaken MK in eerste aanleg (en de daarmee samenhangende toename van de omvang van het vonnis) is een signaal dat voor de afhandeling meer behandelijd nodig is. De overige indicatoren bij strafzaken MK lijken eerder op een zaakverlichting te duiden.

Het LOVS constateert dat een deel van de zaakverlichtende signalen tussen 2008 en 2014 in dit onderzoek mogelijk wordt veroorzaakt doordat er in 2008 bij zowel de rechtbanken als bij de hoven meer zaken enkelvoudig werden afgedaan dan in 2014. Vanaf 2008 is geconstateerd dat dit leidde tot teveel kwaliteitsverlies en zijn meer (en dus lichtere) zaken meervoudig afgedaan. Dat zou verklaren waarom we een daling vinden van de

omvang van het dossier, het minder grote aantal zittingen en vonnissen dat nodig is om tot een eindvonnis te komen.

Verder zijn door het LOVS alternatieve factoren aangedragen voor de in dit onderzoek gebruikte indicatoren die mogelijk tot zaakverzwaring hebben geleid. Hierbij kan gedacht worden aan de toename van media-aandacht, de invoering van de OM-strafbeschikking, aanhoudingen van strafzaken door incomplete of te late aanlevering van dossiers, het aantal zaken dat op een zitting gepland kan worden, toename van audiovisueel materiaal (bijv. camerabeelden uit de publieke ruimte en winkels) wat bekeken moet worden, de digitalisering van dossiers politierechterzaken, toename van klagschriften tegen het niet (verder) vervolgen van mensen door het OM.

Voor de handelszaken zijn de uitkomsten ook niet conform de verwachtingen zoals eerder door het LOVCK zijn aangegeven. Voor de handelszaken op tegenspraak bij zowel kanton als civiel werd voorhand een substantiele verzwaring van zaken van meer dan 20% verwacht. Bij kanton zijn daar geen aanwijzingen voor te vinden en bij civiel zijn de signalen tegengesteld. Vanwege de aanpassing van competentiegrens tussen 2008 en 2014 is hier mogelijk ook een verschil tussen de ervaren zaakswaarte (zoals vooraf gerapporteerd) en de feitelijke uitkomsten. Het financieel belang hangt duidelijk samen met andere indicatoren die wijzen op zaakswaarte. De samenstelling

van handelszaken op tegenspraak is zowel bij civiel als kanton zodanig veranderd dat het gemiddelde financiële belang is toegenomen tussen 2008 en 2014: bij kanton omdat daar sinds 2011 ook zaken tussen de €5.000 en €20.000 terecht komen en bij civiel omdat daar de zaken tussen de €5.000 en €20.000 juist zijn verdwenen (en dus het gemiddelde financiële belang daar toeneemt). Bij zowel civiel als kanton kunnen daardoor de zaken als zwaarder worden ervaren. Echter omdat deze competentiegrenswijziging heeft geleid tot overeenkomstige aanpassing in de financiering van deze twee zaakscategorieën is hiervoor in dit onderzoek gecorrigeerd.

Van alle zaakscategorieën komen de uitkomsten voor de contradictoire scheidingszaken het meest overeen met de vooraf uitgesproken verwachtingen. Diverse indicatoren wijzen hier op een verzwaring van de zaken tussen 2008 en 2014. Daarbij wordt het landelijk levende gevoel bevestigd binnen familierecht, dat de zaken de afgelopen periode daadwerkelijk zwaarder en omvangrijker zijn geworden. Zaken blijken minder makkelijk dan voorheen met één zitting af te doen door de toegenomen zwaarte van een zaak, maar bijvoorbeeld ook door de ernst van de strijd tussen partijen. Er zijn meer betrokken partijen om rekening mee te houden hetgeen vaak

wijst op een complexere problematiek van de zaak (bijvoorbeeld wanneer de Raad voor de Kinderbescherming betrokken is of in het geval van samengestelde gezinnen). Verder ligt het aantal producties in 2014 fors hoger hetgeen tot omvangrijkere dossiers leidt (en dus meer leeswerk, meer te bespreken op zitting, en meer standpunten die moeten worden behandeld in de beschikking). Het aandeel ouderschapsplannen is uiteraard toegenomen vanwege de wettelijke verplichting daartoe sinds 2009<sup>2</sup>.

De uitkomsten van het enquêtedeel zijn niet bruikbaar gebleken voor berekenen van de aanpassingen in benodigde uren als gevolg van de ontwikkeling in zaakzwaarte tussen 2008 en 2014. Dat is een teleurstellende uitkomst van dit onderzoeksonderdeel. Een beter meetinstrument voor dit onderdeel had daarin veel verschil kunnen maken. De korte doorlooptijd voor het totale onderzoek in combinatie met een vertraging in planning door de problemen bij de steekproeftrekking van dossiers in 2008 heeft een optimale voorbereiding en het uittesten van het instrument in de weg gestaan. Er blijven uiteraard nog steeds mogelijkheden om (buiten dit onderzoek om) voor één of meer zaakscategorieën een alternatieve route daarvoor uit te werken.

2. Hierbij melden we overigens dat het ouderschapsplan vooraf door het LOVF als een zaakverzendend element werd gezien terwijl de resultaten uit het enquêtedeel suggereren dat een ouderschapsplan rechters en ondersteuners tijd bespaart in plaats van tijd kost. Dat is voorstelbaar omdat aan de omgang met kinderen daardoor op zitting en in de beschikking minder aandacht hoeft te worden besteed.



# Over de auteurs

## Ecorys

Met ons werk willen we een zinvolle bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's. Wij bieden wereldwijd onderzoek, advies en projectmanagement en zijn gespecialiseerd in economische, maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling. We richten ons met name op complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken en bieden opdrachtgevers in de publieke, private en not-for-profitsectoren een uniek perspectief en hoogwaardige oplossingen. We zijn trots op onze 85-jarige bedrijfs-geschiedenis. Onze belangrijkste werkgebieden zijn: economie en concurrentiekracht; regio's, steden en vastgoed; energie en water; transport en mobiliteit; sociaal beleid, bestuur, onderwijs, en gezondheidszorg. Wij hechten grote waarde aan onze onafhankelijkheid, integriteit en samenwerkingspartners. Ecorys-medewerkers zijn betrokken experts met ruime ervaring in de academische wereld en adviespraktijk, die hun kennis en best practices binnen het bedrijf en met internationale samenwerkingspartners delen.

Ecorys Nederland voert een actief MVO-beleid en heeft een ISO14001-certificaat, de internationale standaard voor milieumanagementsystemen. Onze doelen op het gebied van duurzame bedrijfsvoering zijn vertaald in ons bedrijfsbeleid en in praktische maatregelen gericht op mensen, milieu en opbrengst. Zo gebruiken we 100% groene stroom, kopen we onze CO<sub>2</sub>-uitstoot af, stimuleren we het ov-gebruik onder onze medewerkers, en printen we onze documenten op FSC- of PE-FC-gecertificeerd papier. Door deze acties is onze CO<sub>2</sub>-voetafdruk sinds 2007 met ca. 80% afgenomen.

ECORYS Nederland B.V.

Postbus 4175  
3006 AD Rotterdam  
Nederland

Watermanweg 44  
3067 GG Rotterdam  
Nederland

T 010 453 88 00  
F 010 453 07 68  
E [netherlands@ecorys.com](mailto:netherlands@ecorys.com)

W [www.ecorys.nl](http://www.ecorys.nl)





# Bijlage 1

## Indicatorenlijst

In onderstaande lijst zijn de indicatoren opgenomen die zijn meegenomen in het dossieronderzoek. Er is een aantal indicatoren dat door de LOV's is aangedragen maar waarvan is besloten in overleg met de RvdR en de LOV's die niet op te nemen in het onderzoek omdat de verwachting was dat die niet op basis van dossiers goed geïnventariseerd zouden kunnen worden. Dat betreft het aantal zaken dat op een zitting behandeld kan wor-

den (voor strafzaken MK 1<sup>e</sup> en 2<sup>e</sup> aanleg), het aantal vechtscheidingen (bij scheidingszaken).

We geven per indicator weer wat de verwachting was van het LOV van de indicator op de zwaarte van zaken (een + duidt op verwachte zaakverzwaring en een min – op verwachte zaakverlichting), de wijze waarop we de indicator hebben gemeten en zo nodig enige toelichting.

Zaakscategorie	Verzwaren (+)/ Verlichting (-)	Toelichting en wijze van vaststellen
<b>Strafzaken MK eerste aanleg</b>		<b>Uitspraak MK zaak 1<sup>e</sup> aanleg</b>
Aantal juridisch inhoudelijke verweren	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal vordering civiele partij	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Rol slachtoffer op zitting	+	Vastgesteld op basis van processen verbaal
Aantal strafmotivering Promis	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal deskundigenrapporten	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Ontkennende/zwijgende verdachte	+	Vastgesteld op basis van vonnis, van processen verbaal, van rapport RC (verdachten die zwijgen of ontkennen op alle aanklachten)
Aantal pagina's vonnis	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal zittingen per zaak	+	Vastgesteld op basis van vonnis, processen verbaal
Aantal betrokken en aantal verschenen partijen	+	Vastgesteld op basis van vonnis, processen verbaal
Aantal tussen- en eindvonnissen	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Wel/geen internationale aspecten	+	Vastgesteld op basis van vonnis (toepassing van buitenlands recht, sprake van procespartijen en getuigen uit het buitenland)
Omvang dossier*		Vastgesteld op basis van dikte dossier in centimeters
Strafeis dagen*		Vastgesteld op basis van vonnis
Strafeis uren taakstraf*		Vastgesteld op basis van vonnis
Strafeis geld*		Vastgesteld op basis van vonnis
<b>Strafzaken MK tweede aanleg</b>		<b>Uitspraak MK zaak 2<sup>e</sup> aanleg</b>
Aantal juridisch inhoudelijke verweren	+	Vastgesteld op basis van arrest
Aantal vordering civiele partij	+	Vastgesteld op basis van arrest
Rol slachtoffer op zitting	+	Vastgesteld op basis van processen verbaal
Aantal deskundigenrapporten	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Ontkennende/zwijgende verdachte	+	Vastgesteld op basis van vonnis, van processen verbaal, van rapport RHC (verdachten die zwijgen of ontkennen op alle aanklachten)
Aantal pagina's arrest	+	Vastgesteld op basis van arrest

Aantal zittingen	+	Vastgesteld op basis van arrest, processen verbaal
Aantal betrokken en aantal verschenen partijen	+	Vastgesteld op basis van arrest, processen verbaal
Aantal tussen- en eindarresten	+	Vastgesteld op basis van arrest
Wel/geen internationale aspecten	+	Vastgesteld op basis van arrest (toepassing van buitenlands recht, sprake van procespartijen en getuigen uit het buitenland)
Omvang dossier*		Vastgesteld op basis van dikte dossier in centimeters
Strafeis dagen*		Vastgesteld op basis van vonnis
Strafeis uren taakstraf*		Vastgesteld op basis van vonnis
Strafeis geld*		Vastgesteld op basis van vonnis
<hr/>		
<b>Handelszaken kanton</b>		<b>Uitspraak handelszaak op tegenspraak</b>
Schikking	–	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal producties	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Aantal deskundigenrapporten	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Financieel belang	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Omvang dossier	+	Vastgesteld op basis van dikte dossier in centimeters
Aantal pagina's vonnis	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal zittingen	+	Vastgesteld op basis van vonnis, processen verbaal
Aantal betrokken en aantal verschenen partijen	+	Vastgesteld op basis van vonnis, processen verbaal
Aantal tussen- en eindvonnissen	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Wel/geen internationale aspecten	+	Vastgesteld op basis van vonnis (toepassing van buitenlands recht, sprake van procespartijen en getuigen uit het buitenland)
<hr/>		
<b>Handelszaken civiel</b>		<b>Uitspraak handelszaak op tegenspraak</b>
Schikking	–	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal producties	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Aantal deskundigenrapporten	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Financieel belang	+	Vastgesteld op basis van vonnis

\* Indicator toegevoegd in overleg met de RvdR. Hiervoor had het betreffende LOV dus ook geen verwachting ten aanzien van zaakverzwaring of zaakverlichting voor geformuleerd.

Zaakscategorie	Verzwarening (+)/ Verlichting (-)	Toelichting en wijze van vaststellen
Omvang dossier	+	Vastgesteld op basis van dikte dossier in centimeters
Aantal pagina's vonnis	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Aantal zittingen	+	Vastgesteld op basis van vonnis, processen verbaal
Aantal betrokken en aantal verschenen partijen	+	Vastgesteld op basis van vonnis, processen verbaal
Aantal tussen- en eindvonnissen	+	Vastgesteld op basis van vonnis
Wel/geen internationale aspecten	+	Vastgesteld op basis van vonnis (toepassing van buitenlands recht, sprake van procespartijen en getuigen uit het buitenland)
<b>Familiezaken</b>		<b>Beslissing contradictoire scheidingszaak</b>
Wel/geen combinatieverzoeken	+	Vastgesteld op basis van beschikking
Aantal refertes	-	Vastgesteld op basis van beschikking
Aantal alimentatieberekeningen	+	Vastgesteld op basis van beschikking
Wel/geen verdeling van een bedrijf	+	Vastgesteld op basis van beschikking
Wel/geen ouderschapsplan	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Aantal pagina's beschikkingen	+	Vastgesteld op basis van beschikking
Aantal tussenbeschikkingen	+	Vastgesteld op basis van beschikking
Aantal deskundigenrapporten	+	Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier
Omvang dossier	+	Vastgesteld op basis van dikte dossier in centimeters
Aantal zittingen	+	Vastgesteld op basis van beschikking, processen verbaal
Aantal betrokken en aantal verschenen partijen	+	Vastgesteld op basis van beschikking, processen verbaal
Internationale aspecten	+	Vastgesteld op basis van beschikking (toepassing van buitenlands recht, sprake van procespartijen en getuigen uit het buitenland)
Aantal producties*		Vastgesteld op basis van aanwezigheid in dossier

\* Indicator toegevoegd in overleg met de RvdR. Hiervoor had het betreffende LOV dus ook geen verwachting ten aanzien van zaakverzwarening of zaakverlichting voor geformuleerd.

# Bijlage 2

## Tabellen correlatiematrices

In deze bijlage zijn de correlatiematrices opgenomen aan de hand waarvan de samenhang tussen de indicatoren voor zaakswaarte kan worden afgelezen.

Correlaties bevinden zich altijd tussen -1 en +1. Bij een correlatie van +1 gaat het om een perfecte positieve samenhang: beide indicatoren meten dan hetzelfde. Bij een correlatie van -1 er een perfecte negatieve samenhang.

Verder geldt hoe dichterbij 0 hoe zwakker de samenhang en hoe dichterbij -1 of +1 hoe sterker de samenhang.

Er is getoetst of de correlaties significant van 0 verschillen. De niet-significante correlaties kunnen worden geïnterpreteerd als gelijk aan 0 (dus geen samenhang). Alleen de significante correlaties zijn in de tabellen vet gemarkeerd.

Tabel B2.1 Correlatiematrix indicatoren dossieronderzoek Strafzaken MK eerste aanleg 2008 en 2014

Straf eerste aanleg	Aantal deskundigenrapporten	Aantal pagina's vonnis	Aantal zittingen	Aantal betrokken en verschenen partijen	Aantal vonnissen	Internationale aspecten	Omvang dossier	Aantal juridisch verweren	Civiele vordering	Rol Slachtoffer	Promis vonnis	Verdachte zwijgt/ontkent	Strafeis in dagen	Strafeis in geld	Strafeis in uren taakstraf
Aantal deskundigenrapporten	1														
Aantal pagina's vonnis	,058	1													
Aantal zittingen	,210**	,351**	1												
Aantal betrokken en verschenen partijen	,244**	,226**	,247**	1											
Aantal vonnissen	,249**	,054	,089	,046	1										
Internationale aspecten	-,138	,379**	,375**	,181*	-,047	1									
Omvang dossier	,126	-,072	,260**	-,052	,110	-,021	1								
Aantal juridisch verweren	-,049	,122	,092	-,050	-,091	,109	,102	1							
Civiele vordering	,174*	,229**	,136	,125	,009	-,011	,024	-,062	1						
Rol Slachtoffer	,205*	,066	,251**	,315**	-,031	,020	-,022	,148	,369**	1					
Promis vonnis	,191*	,138	,076	,110	-,098	-,004	,115	-,069	,088	,135	1				
Verdachte zwijgt/ontkent	-,011	-,060	-,109	,006	,014	,015	,061	,156	-,080	,036	-,019	1			
Strafeis in dagen	-,073	,271**	,234*	,027	,142	,240*	,185	,135	,010	,025	-,005	,130	1		
Strafeis in geld	,279	-,233	-,149	,151	-,237	-,040	-,018	,641	,081	,254	-,197	,319	-,167	1	
Strafeis in uren taakstraf	,405*	,086	,175	,103	,493**	-,045	,209	,120	-,028	-,311	-,130	-,084	,187	,724**	1

\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 10%.  
 \*\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 5%.

Tabel B2.2 Correlatiematrix indicatoren dossieronderzoek Strafzaken MK tweede aanleg 2008 en 2014

Straf Hof	Aantal deskundigenrapporten	Aantal pagina's arrest	Aantal zittingen	Aantal betrokken en verschenen partijen	Aantal arresten	Internationale aspecten	Omvang dossier	Aantal juridisch verweren	Civiele vordering	Rol slachtoffer	Verdachte zwijgt/ontkent	Strafeis dagen	Strafeis in uren taakstraf	Strafeis in geld
Aantal deskundigenrapporten	1													
Aantal pagina's arrest	,185*	1												
Aantal zittingen	,219**	,261**	1											
Aantal betrokken en verschenen partijen	,284**	,363**	,140	1										
Aantal arresten	,020	,094	,136	,140	1									
Internationale aspecten	-,032	,095	,463**	-,049	,004	1								
Omvang dossier	,263**	,294**	,262**	,057	,071	,113	1							
Aantal juridisch verweren	,057	,155	,205*	,117	-,029	,090	,344**	1						
Civiele vordering	,129	,390**	,026	,304**	0	-,048	,042	,163	1					
Rol slachtoffer	,318**	,291**	,133	,465**	,011	-,035	,129	,371**	,321**	1				
Verdachte zwijgt/ontkent	,022	,134	,071	,036	,085	-,054	,291**	,119	,160	,020	1			
Strafeis dagen	,098	,464**	,650**	,232*	,479**	,280*	,364**	,125	-,061	,071	,039	1		
Strafeis in uren taakstraf	-,064	,503**	-,118	,345*	.c	-,046	-,148	,052	,382**	,196	-,064	-,073	1	
Strafeis in geld	-,060	,022	-,098	,397**	.c	-,063	-,226	-,116	,211	,279*	-,035	-,125	,321*	1

\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 5%.

Tabel B2.3 Correlatiematrix indicatoren dossieronderzoek Handelszaken Kanton 2008 en 2014

Kanton	Aantal deskundigenrapporten	Aantal pagina's vonnis	Aantal zittingen per zaak	Aantal betrokken en verschenen partijen	Aantal vonnissen	Internationale aspecten	Omvang dossier	Aantal producties	Schikking	Financieel belang
Aantal deskundigenrapporten	1									
Aantal pagina's vonnis	-,001	1								
Aantal zittingen per zaak	,045	<b>,798**</b>	1							
Aantal betrokken en verschenen partijen	,115	-,021	,022	1						
Aantal vonnissen	-,009	<b>,814**</b>	<b>,627**</b>	,045	1					
Internationale aspecten	-,005	-,104	-,087	-,036	<b>-,150*</b>	1				
Omvang dossier	,003	<b>,603**</b>	<b>,581**</b>	-,082	<b>,360**</b>	,006	1			
Aantal producties	,011	<b>,527**</b>	<b>,460**</b>	,045	<b>,374**</b>	-,074	<b>,656**</b>	1		
Schikking	-,013	-,086	-,021	,037	-,091	-,027	,017	,112	1	
Financieel belang	,023	<b>,242**</b>	<b>,192**</b>	-,036	<b>,237**</b>	-,019	<b>,187**</b>	<b>,271**</b>	<b>,238**</b>	1

\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 10%.  
 \*\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 5%.



Tabel B2.4 Correlatiematrix indicatoren dossieronderzoek Handelszaken civiel 2008 en 2014

Handel	Aantal deskundigenrapporten	Aantal pagina's vonnis	Aantal zittingen per zaak	Aantal betrokken en verschenen partijen	Aantal vonnissen	Internationale aspecten	Omvang dossier	Aantal producties	Schikking	Financieel belang
Aantal deskundigenrapporten	1									
Aantal pagina's vonnis	,270**	1								
Aantal zittingen per zaak	,657**	,403**	1							
Aantal betrokken en verschenen partijen	,011	,074	-,014	1						
Aantal vonnissen	,443**	,769**	,607**	-,026	1					
Internationale aspecten	,033	,004	,032	-,032	,057	1				
Omvang dossier	,241**	,648**	,154*	,102	,343**	,067	1			
Aantal producties	,260**	,497**	,158*	,071	,316**	-,041	,744**	1		
Schikking	-,045	-,191**	-,119	,019	-,207**	-,009	-,065	-,063	1	
Financieel belang	,093	,611**	,069	,070	,304**	,002	,854**	,612**	-,064	1

\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 5%.

Tabel B2.5 Correlatiematrix indicatoren dossieronderzoek Contradictoire scheidingszaken 2008 en 2014

Familie	Aantal deskundigenrapporten	Aantal pagina's vonnis	Aantal zittingen per zaak	Aantal betrokken en verschenen partijen	Aantal vonnissen	Internationale aspecten	Omvang dossier	Aantal producties	Combinatieverzoek	Refertes	Alimentatieberekening	Verdeling van bedrijf	Ouderschapsplan
Aantal deskundigenrapporten	1												
Aantal pagina's vonnis	,105	1											
Aantal zittingen per zaak	,252**	,395**	1										
Aantal betrokken en verschenen partijen	,272**	,032	,181*	1									
Aantal vonnissen	,147*	,452**	,673**	,133	1								
Internationale aspecten	-,037	,020	,0083	-,065	,076	1							
Omvang dossier	,085	,516**	,522**	-,030	,460**	-,035	1						
Aantal producties	-,001	,341**	,447**	-,037	,357**	-,012	,726**	1					
Combinatieverzoek	-,016	-,043	,1118	-,004	,046	,171*	,118	-,001	1				
Refertes	-,061	-,132	-,108	,066	-,010	-,076	-,170*	-,133	-,017	1			
Alimentatieberekening	-,083	,260**	,128	,001	,138	-,103	,319**	,300**	-,013	-,224**	1		
Verdeling van bedrijf	-,022	,315**	,123	-,097	,132	-,058	,455**	,222**	,009	-,040	,206**	1	
Ouderschapsplan	,094	,035	,157*	,302**	,076	,028	,144*	,083	-,005	,064	-,137	,020	1

\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 10%.

\*\* kans dat waarde gelijk aan 0 is, is kleiner dan 5%.

# Bijlage 3

## Resultaten onderzoek tijdsbesteding

### B3.1 Inleiding

In deze bijlage presenteren we de resultaten van de enquête onder rechters, raadsheren, rechter-commissarissen, raadsheer-commissarissen en juridisch ondersteuners over de tijd die zij nodig hebben om een zaak te behandelen (van voorbereiding tot en met afsluiting). Deze informatie was nodig om te de verschillen die tussen 2008 en 2014 zijn geconstateerd voor de vijf zaakscategorieën op een aantal indicatoren te waarderen (in termen van de benodigde tijd die daarmee is gemoeid). We hebben in 2.4 geconcludeerd dat de uitkomsten van dit onderdeel onvoldoende betrouwbaar zijn om te gebruiken als input voor berekeningen van de ontwikkeling van de zaakswaarte tussen 2008 en 2014 (in combinatie met de uitkomsten van het dossieronderzoek). We presenteren de uitkomsten hier als onderbouwing van die conclusie.

### B3.2 Uitkomsten

We presenteren hier achtereenvolgens per zaakscategorie de uitkomsten van de enquête onder de diverse functiecategorieën. We houden daarbij dezelfde volgorde aan als bij het dossieronderzoek.

#### **Strafzaken MK eerste aanleg**

In tabel B3.1 en tabel B3.2 geven we de uitkomsten van de enquête onder rechters, rechter-commissarissen en juridisch ondersteuners. We maken in de tabellen een splitsing tussen de situatie de zaken waarbij een Promis-vonnis wordt opgesteld (tabel B3.1) en de situatie waarbij er sprake is van een (verkort) vonnis (tabel B3.2).

In de tabellen geven we de gemiddelde tijd in uren (en decimalen) die zij nodig hebben voor het afhandelen van de basiscasus en de diverse varianten die in de enquête aan bod zijn gekomen.

Tabel B3.1 Benodigde tijd voor afhandeling MK strafzaak Promis-vonnis 1\* aanleg (in uren met decimalen)

Varianten		Rechters	RC*	JO9+*
		uren	uren	uren
Aantal respondenten		14	5	26
Basiscasus		4,3	1,2	5,1
Verdachte bekend	De verdachte ontkent dat hij deze feiten heeft gepleegd.	5,4	2,1	6,6
Verdediging refereert	De raadsman van de verdachte gaat niet mee in de bewezenverklaring door het OM en betoogt dat de verdachte op dat moment niet in de buurt van de genoemde supermarkt was.	6,5	2,0	6,9
Geen civiele vordering	Eén van de slachtoffers (kassamedewerkers) heeft een civiele vordering ingediend van € 1500 voor immateriële schade (maar verschijnt niet ter zitting).	5,0	0,9	6,0
Geen slachtoffer op zitting	De slachtoffers zijn op zitting en geven een toelichting op de impact van de overval op hun gemoedsgesteldheid.	5,1	1,1	6,1
Eén zitting	Er zijn drie zittingen in deze zaak (naast de eindzitting nog een zitting in verband met gevangenhouding langer dan de voorlopige hechtenis en nog een pro forma zitting).	6,8	0,9	8,3
Vonnis 3 pagina's	Het vonnis telt 6 pagina's.	4,9	1,1	6,0
Alleen verdachten op zitting	Op de eindzitting is een van de getuigen van de overval verschenen maar OvJ en raadsman van verdachte hebben geen vragen voor haar.	4,7	0,9	5,5
Geen deskundigenrapport	Er is een deskundigenrapport NFI over de vingerafdrukken van verdachten bij de kassa.	4,8	1,3	6,0
Geen nader onderzoek RC	De RC verricht nader onderzoek en heeft verdachte, getuigen en slachtoffers gesproken.	5,4	9,5	6,4

\* RC is Rechter Commissaris, JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.

***Uitleg tabel***

We geven hier uitleg hoe de informatie in de tabellen in deze bijlage moet worden gelezen. We nemen als voorbeeld tabel B3.1.

In de bovenste rij van de tabel ('aantallen respondenten') staan de aantallen medewerkers uitgesplitst naar functiecategorie waarvan de gegevens zijn gebruikt voor de analyse en berekening (de netto-respons dus na controle, zie paragraaf 2.4.4). Het gaat dus om gegevens van 14 rechters, van 5 rechter-commissarissen en 26 juridisch ondersteuners.

Vervolgens staat in de rij 'Basiscasus' de opgave van de drie functiecategorieën bij de vraag naar de benodigde tijd voor een zaak zoals beschreven in de basiscasus (in uren met decimalen). Rechters geven daarvoor gemiddeld 4,3 uur op, rechter-commissarissen 1,2 uur en juridisch ondersteuners 5,1 uur.

In de eerste kolom onder 'Basiscasus' zijn de kenmerken beschreven van de basiscasus (in dit geval een bekende verdachte, een verdediging die refereert tot en met een RC die geen nader onderzoek instelt). Die kenmerken zijn vervolgens in de rest van de enquête steeds aangepast op de manier die onder de tweede kolom 'varianten' staat beschreven.

Per rij is steeds weergegeven wat de drie functiecategorieën aan benodigde tijd hebben ingeschat wanneer een kenmerk aan de zaak zou veranderen. Zou gaat het bijvoorbeeld in de basiscasus om één zitting. In een variant met drie zittingen geven de rechters een gemiddelde van 6,8 uur op, de rechter-commissarissen 0,9 uur en de juridisch ondersteuners 8,3 uur.

Tabel B3.2 Benodigde tijd voor afhandeling MK strafzaak niet-Promis-vonnis 1<sup>e</sup> aanleg (in uren met decimalen)

Varianten		Rechters	RC*	JO9+*
		uren	uren	uren
Aantal respondenten		14	5	26
Basiscasus		4,0	1,1	4,5
Verdachte bekend	De verdachte ontkent dat hij deze feiten heeft gepleegd.	4,8	2,0	5,5
Verdediging refereert	De raadsman van de verdachte gaat niet mee in de bewezenverklaring door het OM en betoogt dat de verdachte op dat moment niet in de buurt van de genoemde supermarkt was.	6,6	1,9	5,6
Geen civiele vordering	Eén van de slachtoffers (kassamedewerkers) heeft een civiele vordering ingediend van € 1500 voor immateriële schade (maar verschijnt niet ter zitting).	4,6	0,8	5,4
Geen slachtoffer op zitting	De slachtoffers zijn op zitting en geven een toelichting op de impact van de overval op hun gemoedsgesteldheid.	4,7	0,9	5,5
Eén zitting	Er zijn drie zittingen in deze zaak (naast de eindzitting nog een zitting in verband met gevangenhouding langer dan de voorlopige hechtenis en nog een pro forma zitting).	6,4	0,8	7,6
Vonnis 3 pagina's	Het vonnis telt 6 pagina's.	4,5	1,0	5,2
Alleen verdachten op zitting	Op de eindzitting is een van de getuigen van de overval verschenen maar OvJ en raadsman van verdachte hebben geen vragen voor haar.	4,3	0,8	4,7
Geen deskundigenrapport	Er is een deskundigenrapport NFI over de vingerafdrukken van verdachten bij de kassa.	4,4	1,2	5,2
Geen nader onderzoek RC	De RC verricht nader onderzoek en heeft verdachte, getuigen en slachtoffers gesproken.	5,0	9,4	5,7

\* RC is Rechter Commissaris, JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.

De berekeningen zijn gebaseerd op de antwoorden van 14 rechters, 5 rechter-commissarissen en 26 juridisch ondersteuners. Het aantal van 5 rechter-commissarissen is zo laag dat we die uitkomsten verder niet bespreken.

De verschillen in benodigde tijd tussen de casus en de aanpassingen lijken met name zichtbaar bij de volgende zaakskenmerken:

- Het aantal zittingen lijkt voor zowel de rechters als de juridisch ondersteuners een relatief grote extra tijdsinvestering (van meer dan twee uur) te vergen;
- Het feit of een de raadsman van de verdachte juridisch verweer voert, lijkt voor met name rechters een relatief grote tijdsinvestering te betekenen.

We tekenen hierbij aan dat de variatie groot is in de opgegeven tijdsinschattingen. Bij rechters is er sprake van ongeveer een factor 10 tussen de laagste en de hoogste opgave. Bijvoorbeeld bij de basiscasus met Promis-vonnis is de laagste opgave 1,5 uur en de hoogste 16 uur. Bij juridisch ondersteuners ligt dat wat lager maar ook daar is er nog sprake van een verschil tussen laagste en hoogste

ingeschatte tijd van een factor 5 à 10 (afhankelijk van het aspect).

Verder merken we op dat in de Lamicie-tabel voor deze zaaks categorie de behandel tijd op 27,3 uur voor rechters staat en op 12,9 uur voor juridisch ondersteuners. De opgegeven gemiddelden voor de basiscasus wijken hier sterk vanaf. Juridisch ondersteuners denken voor deze casus maar de helft van de Lamicie-norm nodig te hebben. Rechters nog veel minder. Dat zou erop duiden dat we hier met een erg lichte MK strafzaak te maken hebben. Mogelijk speelt hierbij ook nog een rol dat, ondanks het feit dat het in de vragenlijst steeds duidelijk stond vermeld, niet de totale tijd van de drie MK-rechters is opgegeven maar slechts van één daarvan.

### **Strafzaken MK tweede aanleg**

In tabel B3.3 geven we de uitkomsten van de enquête onder 13 raadsheren en 15 juridisch ondersteuners voor strafzaken in tweede aanleg. Er is hiervoor geen informatie van raadsheer-commissarissen beschikbaar.

Tabel B3.3 Benodigde tijd voor afhandeling MK strafzaak 2<sup>e</sup> aanleg (in uren met decimalen)

Varianten		Raads- heer	RHC*	JO9+*
Aantal respondenten		13		15
		uren	uren	uren
Basiscasus		4,6		3,5
Verdachte bekend	Het appel richt zich tegen de bewezenverklaring van de ten laste gelegde feiten. De verdachte ontkent dat hij deze feiten heeft gepleegd.	6,7		5,6
Verdediging refereert	Het appel richt zich tegen de bewezenverklaring en de raadsman van de verdachte betoogt dat de verdachte op dat moment niet in de buurt van de genoemde supermarkt was.	6,9		5,7
Geen civiele procedure	Eén van de slachtoffers (kassamedewerkers) heeft een civiele vordering ingediend van € 1500 voor immateriële schade en handhaaft deze in hoger beroep (maar verschijnt niet ter zitting).	6,0		3,9
Geen slachtoffer op zitting	De slachtoffers zijn op zitting en geven een toelichting op de impact van de overval op hun gemoedsgesteldheid.	4,6		4,3
Eén zitting	Er zijn drie zittingen in deze zaak (naast de eindzitting nog een zitting in verband met gevangenhouding langer dan de voorlopige hechtenis en nog een pro forma zitting).	6,4		5,2
Arrest 3 pagina's	Het arrest telt 6 pagina's.	4,1		5,3
Alleen verdachte en raadsman op zitting	Op de eindzitting is een van de getuigen van de overval verschenen maar AG en raadsman van verdachte hebben geen vragen voor haar.	3,9		4,4

\* RHC is Raadsheer Commissaris, JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.



**Tabel B3.3 Benodigde tijd voor afhandeling MK strafzaak 2<sup>e</sup> aanleg (in uren met decimalen)**

	Varianten	Raads- heer	RHC*	JO9+*
Geen deskundigen-rapport	Er is een deskundigenrapport NFI over de vingerafdrukken van verdachten bij de kassa.	4,0		4,6
Geen nader onderzoek RHC	De RHC verricht nader onderzoek en heeft verdachte, getuigen en slachtoffers gehoord.	7,3		5,3

\* RHC is Raadsheer Commissaris, JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.

De verschillen in benodigde tijd tussen de casus en de aanpassingen lijken bij de appelzaken met name zichtbaar bij de volgende zaakskenmerken:

- Voor raadsheren lijken ontkennende verdachten, juridisch verweer en onderzoek door de raadsheer-commissaris tot een relatief grote extra tijdsinvestering (van meer dan twee uur) te leiden;
- Voor juridisch ondersteuners lijken ook deze eerste twee aspecten relatief het meeste extra tijd te vergen.

Ook hier is gekeken naar de variatie in de opgegeven tijdsinschattingen. Dat blijkt wederom fors te zijn. Bij zowel de rechters als de juridisch ondersteuners liggen de verschillen tussen de hoogste en laagste tijdsinschattingen in de meeste gevallen meer dan een factor 10 uit elkaar.

Wanneer we de opgegeven tijdsinschattingen vergelijken met de Lamicie-behandeltdijden voor deze zaakscategorie merken we op dat het blijktbaar om een gemiddeld genomen eenvoudige casus gaat. De behandeltdijd voor een dergelijke zaak is 13 uur voor rechters en 7,1 uur voor juridisch ondersteuners volgens de Lamicie-tabel. De opgegeven gemiddelden voor de basiscasus van respectievelijk 4,6 en 3,5 uur wijken duidelijk af. Zowel juridisch ondersteuners als raadsheren denken voor deze casus minder tijd dan de norm nodig te hebben.

#### **Handelszaken op tegenspraak Kanton**

In tabel B3.4 presenteren we de uitkomsten van de berekeningen uit de enquête onder kantonrechters en juridisch ondersteuners bij handelszaken.

Tabel B3.4 Benodigde tijd voor afhandeling handelszaak op tegenspraak kanton (in uren met decimalen)

Varianten		Rechter	JO 9+*
		uren	uren
Aantal respondenten		14	17
Basiscasus		4,8	7,6
Geen schikking	De partijen treffen op verzoek van de rechter een schikking	2,3	2,6
Twee vonnissen	Het aantal vonnissen bedraagt drie.	5,9	9,9
Financieel belang € 10.000	Het gaat om een groter huurcontract dus financieel belang is €20.000	4,4	7,9
5 producties	Het aantal producties bedraagt 15	4,8	8,7
Geen internationale aspecten	De gedaagde partij betreft een buitenlands adviesbureau (Spanje)	5,4	9,3
Geen deskundigenrapport	Er is een deskundigenrapport toegevoegd rondom de huurontwikkeling van bedrijfspanden in de omgeving van vestigingsplaats van de eiser	8,7	9,3
Eisen en gedaagde op zitting	Er is naast de eiser en de gedaagde ook een deskundige op de zitting verschenen	5,4	8,7
Dossier 0,5 cm	De dikte van het dossier bedraagt 1 cm	5,5	9,0
Eindvonnis 4 pagina's	Het eindvonnis telt 6 pagina's	6,1	9,9

\* JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.

De berekende gemiddelde uren zijn gebaseerd op gegevens van 14 rechters en 17 juridisch ondersteuners:

- Voor rechters lijkt met name een deskundigenrapport een aspect dat tot een relatief grote extra tijdsinvestering (van meer dan twee uur) leidt. Een schikking lijkt voor hen tot een relatief grote extra tijdsbesparing te leiden;
- Voor juridisch ondersteuners lijken met name het aantal vonnissen en de omvang van het vonnis relatief het meest extra tijd te vergen. Ook voor de juridisch ondersteuners lijkt een schikking een relatief grote tijdsbesparende factor.

De variatie in de door rechters en juridisch ondersteuners opgegeven tijdsinschattingen is kleiner dan bij de strafzaken. Het verschil

tussen de laagste en hoogste opgave ligt meeste gevallen op een factor 4 à 5. Daarmee is deze meting bij kantonzaken dus weliswaar wat preciezer dan bij strafzaken maar ook hier gaat het nog om een behoorlijke variatie.

Volgens de Lamicie-tabel geldt voor deze zaakscategorie 2,2 uur voor rechters en 7,2 uur voor juridisch ondersteuners. Voor deze laatste groep komt het opgegeven gemid-

delde voor de basiscasus (7,6 uur) redelijk in de buurt van deze norm. Het gemiddelde van 4,8 uur dat door de rechters is opgegeven voor de basiscasus ligt er duidelijk boven.

#### Handelszaken op tegenspraak Civiel

In tabel B3.5 geven we een overzicht van de uitkomsten voor handelszaken die door een gewone rechter worden afgehandeld.

**Tabel B3.5 Benodigde tijd voor afhandeling handelszaak op tegenspraak civiel (in uren met decimalen)**

Varianten		Rechter	JO 9+ *
		uren	uren
Aantal respondenten		17	18
Basiscasus		8,6	19,6
Geen schikking	De partijen treffen op verzoek van de rechter een schikking.	3,6	5,6
Twee vonnissen	Het aantal vonnissen bedraagt drie.	12,0	26,3
Financieel belang € 55.000	Het gaat om een groter huurcontract dus financieel belang is € 120.000.	9,4	22,8
5 producties	Het aantal producties bedraagt 15.	9,9	23,9
Geen internationale aspecten	De gedaagde partij betreft een buitenlands adviesbureau (Spanje).	11,2	26,1
Geen deskundigenrapport	Er is een deskundigenrapport toegevoegd rondom de huurontwikkeling van bedrijfspanden in de omgeving van vestigingsplaats van de eiser.	11,1	26,4
Eisen en gedaagde op zitting	Er is naast de eiser en de gedaagde ook een deskundige op de zitting verschenen.	10,0	24,0
Dossier 0,5 cm	De dikte van her dossier bedraagt 1 cm.	9,8	22,7
Eindvonnis 4 pagina's	Het eindvonnis telt 6 pagina's.	10,6	23,5

\* JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.

De berekende gemiddelde uren zijn gebaseerd op gegevens van 17 rechters en 18 juridisch ondersteuners. Bij de kantonzaken lijken de verschillen in benodigde tijd tussen de casus en de aanpassingen zichtbaar bij met name de volgende indicatoren:

- Voor zowel de rechters als de juridisch ondersteuners lijken met name het aantal vonnissen, internationale aspecten en deskundigenrapporten aspecten die een relatief grote extra tijdsinvestering (van meer dan twee uur) betekenen;
- Voor beide groepen geldt verder dat een schikking tot een relatief grote extra tijdsbesparing lijkt te leiden.

De variatie in de tijdsinschattingen die door de rechters en juridisch ondersteuners zijn opgegeven, blijkt groter dan bij de kantonrechters. Het verschil tussen de laagste en hoogste opgave ligt in meeste gevallen op een factor 8 à 10 (vergelijkbaar met de strafzaken).

De vergelijking van de opgegeven benodigde tijdsinschattingen met de behandelzeiten volgens de Lamicie-tabel laten voor deze zaakscategorie een merkwaardig fenomeen zien. Rechters geven voor deze casus 8,6 uur op terwijl zij voor deze zaakscategorie 18,3 uur volgens de Lamicie-norm beschikbaar hebben (hetgeen op een lichte casus duidt). Juridisch ondersteuners geven als benodigde tijd gemiddeld 19,6 uur op terwijl voor hen 7,3 uur voor een dergelijke zaak als norm geldt (hetgeen op juist een zware zaak duidt).

### **Contradictoire scheidingszaken**

Ten slotte presenteren we in tabel B3.6 de uitkomsten van de enquête onder rechters en juridisch ondersteuners die zich bezighouden met contradictoire scheidingszaken.

**Tabel B3.6 Benodigde tijd voor afhandeling contradictoire scheidingszaak (in uren met decimalen)**

		Rechter	JO 9+ *
Aantal respondenten		16	12
	<b>Varianten</b>	<b>uren</b>	<b>uren</b>
Basiscasus		2,2	5,8
Eén zitting	Het aantal zittingen in deze zaak bedraagt drie.	4,4	10,9
Geen ouderschapsplan	De ouders dienen een ouderschapsplan in.	1,8	4,0
Geen bedrijf	De ouders hebben samen een klein bedrijf dat verdeeld moet worden.	3,5	10,4
Geen internationale aspecten	De man en vrouw zijn naar Turks recht getrouwd.	2,7	6,8
Geen deskundigenrapport	Er is een rapport van de Raad voor Kinderbescherming over de situatie van beide kinderen (6 en 8).	3,0	7,0
Alleen eiser en gedaagde op zitting	Naast de eiser en de gedaagde is de gezinsvoogd als deskundige in de zitting opgetreden.	2,8	6,8
Dossier 2 cm	De dikte van het dossier bedraagt 4 cm.	2,9	7,5
Beschikking 3 pagina's	De beschikking telt 6 pagina's.	2,8	9,1

\* JO9+ is Juridisch Ondersteuner van schaal 9 en hoger.

Voor de berekening hadden we bij familiezaaken de beschikking over de gegevens van 16 rechters en 12 juridisch ondersteuners. De verschillen in benodigde tijd tussen de casus en de aanpassingen lijken zich met name op de volgende indicatoren toe te spitsen:

- Voor zowel de rechters als de juridisch ondersteuners lijken met name het aantal

zittingen en het feit of er bij de scheiding sprake is van een bedrijf dat moet worden verdeeld tot een relatief grote extra tijdsinvestering te leiden;

- Voor juridisch ondersteuners lijkt ook de omvang van de beschikking een relatief grote tijdsintensieve factor;

- Het lijkt er verder op dat een ouder-schapsplan tot een tijdsbesparing leidt.

De variatie in de door rechters en juridisch ondersteuners opgegeven tijdsinschattingen is bij deze zaakscategorieën het kleinst. Het verschil tussen de laagste en hoogste opgave ligt in de meeste gevallen op een factor 3 à 4. Een en ander blijft natuurlijk wel gebaseerd op maar een beperkt aantal respondenten.

De Lamicie-behandeltijd voor deze zaakscategorie bedraagt 3,0 uur voor rechters en 4,3 uur voor juridisch ondersteuners. De opgegeven tijdsinschattingen komen voor de basis-casus komen redelijk in de buurt van deze normen (respectievelijk 2,2 en 5,8 uur).

### B3.3 Conclusie

Op basis van de resultaten van de enquête naar de inschatting van behandel-tijden kunnen we een aantal conclusies trekken.

In de eerste plaats zijn de gewenste minimaantallen responsaantallen per combinatie van zaakscategorie en functie-categorie (met uitzondering van de juridisch ondersteuners bij strafzaken in eerste aanleg) nergens gehaald. Dat heeft te maken met een relatief lage bruto respons maar vooral ook doordat een analyse van de antwoordpatronen heeft laten zien dat een deel van de respondenten de vragen anders heeft beantwoord dan zoals bedoeld waardoor hun gegevens niet in de

berekeningen konden worden meegenomen (de netto respons).

De uitkomsten per zaakscategorie laten zien dat de inschattingen van de benodigde tijd van de diverse aspecten (indicatoren) ten opzichte van de basis-casus in principe een logisch patroon kennen. Aspecten waarvan verwacht mag worden dat deze zaakver-zwaarend werken (bijvoorbeeld meer zittingen), lijken volgens de opgaven inderdaad meer tijd te kosten en aspecten waarvan verwacht wordt dat ze een zaakverlichtend effect hebben (bijvoorbeeld schikkingen) lijken ook minder tijd te kosten.

Omdat de casussen en aspecten voor de zaakscategorieën erg verschillen, is het niet zinvol om onderlinge vergelijkingen te maken of te zoeken naar algemene trends. We zien per zaakscategorie verschillende aspecten die voor de meeste extra tijdsinvestering verantwoordelijk lijken te zijn. Soms zitten daarin ook nog verschillen tussen rechters en juridisch ondersteuners.

In de tweede plaats blijken de resultaten van de tijdsinschattingen voor de meeste zaakscategorieën een sterke variatie te vertonen. Vaak bedraagt het verschil tussen de laagste en hoogste tijdsinschatting een factor 8 à 10 en soms nog meer. Dat betekent dat een rechter of juridisch ondersteuner voor een identieke casus dus 10 maal zoveel tijd nodig denkt te hebben als zijn of haar collega. Dat betekent dat we te maken hebben met over

het algemeen niet erg precieze schattingen. Enige variatie is uiteraard geen probleem en ook logisch gezien het feit dat er niet een compleet dossier kon worden overlegd om te beoordelen maar deze variatie is beduidend groter dan gewent<sup>1</sup>. De variatie is overigens het kleinst bij de scheidingszaken en het grootst bij de strafzaken.

In de derde plaats blijkt dat de opgegeven tijdsinschattingen in veel gevallen (fors) afwijken van de in de Lamicie-tabel opgenomen behandelzeiten voor de betreffende zaakscategorie. Bij de strafzaken liggen de opgegeven tijdsinschattingen duidelijk onder de Lamicie-behandelzeiten. Dat zou dus op een relatief lichte voorbeeldcasus duiden. De verschillen zijn met name bij strafzaken in eerste aanleg zo groot dat twijfel is of de respondenten wel de tijden van alle drie zittingsrechters hebben meegenomen. Bij kantonzaken liggen de opgaven van de juridisch

ondersteuners redelijk in de buurt van de behandelzeit in de Lamicie-tabel. Voor kantonrechters ligt de tijdsinschatting er boven. Dat maakt een indicatie over de relatieve zwaarte van de casus moeilijk. Dat geldt nog sterker bij de handelszaken (voor de gewone rechter). Rechters geven daar een tijdsinschatting op die veel lager ligt dan de Lamicie-behandelzeit, terwijl juridisch ondersteuners een veel hogere tijd inschatten dan de Lamicie-behandelzeit. Voor de casus die betrekking heeft op een echtscheiding lijkt de opgegeven tijdsinschatting nog het meest op de geldende norm voor de behandelzeit.

Al met al concluderen we op basis van bovenstaande dat dit onderzoeksonderdeel naar de tijdsinschatting geen betrouwbare informatie oplevert om te kunnen gebruiken voor een doorrekening van ontwikkeling in zaakzwaarte tussen 2008 en 2014.

1. Naast de verhouding tussen laagste en hoogste inschatting is ook naar de standaardafwijking (een reguliere statistische spreidingsmaat) gekeken. Daaruit blijken geen andere conclusies.





# Bijlage 4

## Casus en vragen

### Casus beschrijving strafzaak MK eerste aanleg (Lamicie 701 meetelement 2318) plus vragen

#### 1. Korte beschrijving casus

Een verdachte wordt ten laste gelegd dat hij op 13 december 2013 te Eindhoven tezamen met een ander in een supermarkt geld uit één van de kassa's heeft weggenomen. De verdachte is op dat moment 18 jaar. De verdachte heeft daarbij door bedreiging met geweld een kassamedewerker en een medekassamedewerker (de slachtoffers) gedwongen een hoeveelheid geld af te staan. Hij heeft met een op een vuurwapen gelijkend voorwerp op beide slachtoffers gericht en dreigend geschreeuwd: "kassa open, kassa open". In de supermarkt waren behalve beide kassamedewerkers ook andere mensen in de winkel aanwezig, waarvan er twee getuige van de overval zijn geweest.

Relevante aspecten i.v.m. zaakswaarte indicatoren:

- Deze zaak heeft betrekking op deze ene verdachte;
- De verdachte heeft bekend dat hij samen met een andere verdachte deze feiten heeft gepleegd;
- De verdediging refereert zich met betrekking tot de bewezenverklaring aan het oordeel van de rechtbank;
- De slachtoffers (kassamedewerkers) hebben geen civiele vordering ingediend;
- De slachtoffers (kassamedewerkers) hebben geen rol gehad tijdens de zitting;
- Het betreft een zaak met in totaal één zitting en alleen een eindvonnis;
- Er zijn geen deskundigenrapporten in het kader van de rechtszaak opgesteld;
- Tijdens de zitting zijn geen andere dan de verdachte partijen verschenen;
- Er zijn processen verbaal van aangifte van beide slachtoffers, van aanhouding en van verhoor van de verdachte;
- Er is door de RC geen nader onderzoek ingesteld;
- Het eindvonnis telt 3 pagina's.

## 2. Vragen

Over bovenstaande casus hebben we de volgende vragen.

Hoe schat u de totale benodigde tijd voor de diverse categorieën personeel (zittingsrechters, RC en juridisch ondersteuners) in voor een zaak als deze? Dat zou we graag uitgesplitst willen naar wanneer er wel en geen PROMIS-motivering hoeft te worden geschreven.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

### Basis (met PROMIS)

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Stel nu dat deze zaak op een aantal aspecten anders in elkaar zou steken. Wat zou dat dan betekenen voor de benodigde gemiddelde tijdsinvestering (wanneer u de bovenstaande inschatting van de tijdsinvestering van de beschrijving van de basiscasus als referentie in gedachten houdt)? Dat zou we ook weer graag uitgesplitst willen naar wanneer er wel en geen PROMIS-motivering hoeft te worden geschreven.

De verdachte ontkent dat hij deze feiten heeft gepleegd (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De raadsman van de verdachte gaat niet mee in de bewezenverklaring door het OM en betoogt dat de verdachte op dat moment niet in de buurt van de genoemde supermarkt was (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Eén van de slachtoffers (kassamedewerkers) heeft een civiele vordering ingediend van € 1500 voor immateriële schade (maar verschijnt niet ter zitting) (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De slachtoffers zijn op zitting en geven een toelichting op de impact van de overval op hun goedsgesteldheid (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Er zijn drie zittingen in deze zaak (naast de eindzitting nog een zitting in verband met gevangenhouding langer dan de voorlopige hechtenis en nog een pro forma zitting) (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het vonnis telt 6 pagina's (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Op de eindzitting is een van de getuigen van de overval verschenen maar OvJ en raadsman van verdachte hebben geen vragen voor haar (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Er is een deskundigenrapport NFI over de vingerafdrukken van verdachten bij de kassa (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De RC verricht nader onderzoek en heeft verdachte, getuigen en slachtoffers gesproken (zonder PROMIS) (met PROMIS).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Rechter-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

## Casus beschrijving strafzaak MK hoger beroep (Lamicie 701 meeteleme 2490) plus vragen

### 1. Korte beschrijving casus

Een verdachte wordt ten laste gelegd dat hij op 13 december 2013 te Eindhoven tezamen met een ander in een supermarkt geld uit één van de kassa's heeft weggenomen. De verdachte is op dat moment 18 jaar. De verdachte heeft daarbij door bedreiging met geweld een kassamedewerker en een medekassamedewerker (de slachtoffers) gedwongen een hoeveelheid geld af te staan. Hij heeft met een op een vuurwapen gelijkend voorwerp op beide slachtoffers gericht en dreigend geschreeuwd: "kassa open, kassa open". In de supermarkt waren behalve beide kassamedewerkers ook andere mensen in de winkel aanwezig, waarvan er twee getuige van de overval zijn geweest.

Relevante aspecten i.v.m. zaakswaarte indicatoren:

- Deze zaak heeft betrekking op deze ene verdachte;
- De verdachte heeft bekend dat hij samen met een andere verdachte deze feiten heeft gepleegd. Het hoger beroep gaat uitsluitend over de strafmaat;
- De slachtoffers (kassamedewerkers) hebben geen civiele vordering ingediend;
- De slachtoffers (kassamedewerkers) hebben geen rol gehad tijdens de zitting;
- Het betreft een zaak met in totaal één zitting en alleen een eindarrest;
- Er zijn geen deskundigenrapporten in het kader van de rechtszaak opgesteld;
- Tijdens de zitting is alleen de verdachte verschenen, met zijn advocaat;
- De bewijsmiddelen zijn in het vonnis niet uitgewerkt;
- Er zijn processen verbaal van aangifte van beide slachtoffers, van aanhouding en van verhoor van de verdachte;
- Er is door de RHC geen nader onderzoek ingesteld;
- Het arrest telt 3 pagina's.

### 2. Vragen

Over bovenstaande casus hebben we de volgende vragen.

Hoe schat u de totale benodigde tijd voor de diverse categorieën personeel (zittingsrechters, RHC en juridisch ondersteuners) in voor een zaak als deze?

Basis	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Stel nu dat deze zaak op een aantal aspecten anders in elkaar zou steken. Wat zou dat dan betekenen voor de benodigde gemiddelde tijdsinvestering (wanneer u de bovenstaande inschatting van de tijdsinvestering van de beschrijving van de basiscasus als referentie in gedachten houdt)?

Het appel richt zich tegen de bewezenverklaring van de ten laste gelegde feiten. De verdachte ontkent dat hij deze feiten heeft gepleegd.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het appel richt zich tegen de bewezenverklaring en de raadsman van de verdachte betoogt dat de verdachte op dat moment niet in de buurt van de genoemde supermarkt was.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Eén van de slachtoffers (kassamedewerkers) heeft een civiele vordering ingediend van €1500 voor immateriële schade en handhaaft deze in hoger beroep (maar verschijnt niet ter zitting).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De slachtoffers zijn op zitting en geven een toelichting op de impact van de overval op hun vermoedsgesteldheid.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Er zijn drie zittingen in deze zaak (naast de eindzitting nog een zitting in verband met gevangenhouding langer dan de voorlopige hechtenis en nog een pro forma zitting).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het arrest telt 6 pagina's.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.



Op de eindzitting is een van de getuigen van de overval verschenen maar AG en raadsman van verdachte hebben geen vragen voor haar.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

Er is een deskundigenrapport NFI over de vingerafdrukken van verdachten bij de kassa.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

De RHC verricht nader onderzoek en heeft verdachte, getuigen en slachtoffers gehoord.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechters (totaal van alle 3)		
Raadsheer-commissarissen		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

## Casus beschrijving handelszaak op tegenspraak voor kanton (Lamicie 102 meetelement 1692) plus vragen

### 1. Korte beschrijving casus

Een meubelbedrijf (de eiser) heeft zich in een juridisch getinte kwestie rondom een huurovereenkomst gewend tot een adviseur (de gedaagde). De opdracht strekte tot het adviseren en bemiddelen inzake de beëindiging van de huur. Aan de geschiktheid en deskundigheid van de adviseur hoefde de eiser niet te twijfelen. De adviseur is vervolgens zonder voorbehoud op dit punt op gaan treden op een gebied buiten zijn primaire deskundigheid (belastingadvies). Daarbij is nagelaten de huurovereenkomst in te zien en niet opgemerkt dat deze alleen door [eiser] als huurder kon worden opgezegd. Dit wordt door de eiser gezien als een beroepsfout van (belasting)adviseur en tekortkoming door zijn kantoor.

### 2. Vragen

Over bovenstaande casus hebben we de volgende vragen.

Hoe schat u de totale benodigde tijd voor de diverse categorieën personeel (zittingsrechter en juridisch ondersteuners) in voor een zaak als deze?

Basis	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De eiser vordert een bedrag van € 10.000 voor te veel betaalde huur.

Relevante aspecten i.v.m. zaakswaarte indicatoren:

- Er is geen schikking getroffen in de zaak;
- De gedaagde partij betwist niet het feit dat hij de zorgplicht jegens zijn klant niet is nagekomen maar betwist wel de hoogte van de vordering;
- Het betreft een zaak met in totaal twee vonnissen (één tussen- en één eindvonnis);
- Er zijn geen deskundigenrapporten in het kader van de zaak opgesteld;
- Het aantal producties (huurovereenkomsten opdrachtomschrijving e.d.) bedraagt 5;
- Tijdens de zitting zijn geen anderen dan eiser en gedaagde verschenen;
- Er spelen geen internationale aspecten;
- Het financieel belang bedraagt € 10.000;
- Het eindvonnis telt 4 pagina's;
- De omvang van het dossier is 0,5 cm.

Stel nu dat deze zaak op een aantal aspecten anders in elkaar zou steken. Wat zou dat dan betekenen voor de benodigde gemiddelde tijdsinvestering van de diverse personeelscategorieën (wanneer u de bovenstaande inschatting van de tijdsinvestering van de beschrijving van de basis-casus als referentie in gedachten houdt)?

De partijen treffen op verzoek van de rechter een schikking.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het aantal vonnissen bedraagt drie.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het gaat om een groter huurcontract dus financieel belang is €20.000.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het aantal producties bedraagt 15.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De gedaagde partij betreft een buitenlands adviesbureau (Spanje).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

Er is een deskundigenrapport toegevoegd rondom de huurontwikkeling van bedrijfspanden in de omgeving van vestigingsplaats van de eiser.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Er is naast de eiser en de gedaagde ook een deskundige op de zitting verschenen.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

De dikte van het dossier bedraagt 1 cm.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

Het eindvonnis telt 6 pagina's.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

### Casus beschrijving handelszaak op tegenspraak voor civiel (Lamicie 102 meetelement 1589) plus vragen

#### 1. Korte beschrijving casus

Een meubelbedrijf (de eiser) heeft zich in een juridisch getinte kwestie rondom een huurovereenkomst gewend tot een adviseur (de gedaagde). De opdracht strekte tot het adviseren en bemiddelen inzake de beëindiging van de huur. Aan de geschiktheid en deskundigheid van de adviseur hoefde de eiser niet te twijfelen. De adviseur is vervolgens zonder voorbehoud op dit punt op gaan treden op een gebied buiten zijn primaire deskundigheid (belastingadvies). Daarbij is nagelaten de huurovereenkomst in te zien en niet opgemerkt dat deze alleen door [eiser] als huurder kon worden opgezegd. Dit wordt door de eiser gezien als een beroepsfout van (belasting)adviseur en tekortkoming door zijn kantoor.

De eiser vordert een bedrag van €33.000 voor teveel betaalde huur tot en met de zit-

ting en voor de nog lopende periode van het huurcontract jaarlijks een bedrag van €11.000 (voor 2 jaren).

Relevante aspecten i.v.m. zaakswaarte indicatoren:

- Er is geen schikking getroffen in de zaak;
- De gedaagde partij betwist niet het feit dat hij de zorgplicht jegens zijn klant niet is nagekomen maar betwist wel de hoogte van de vordering;
- Het betreft een zaak met in totaal twee vonnissen (één tussen- en één eindvonnis);
- Er zijn geen deskundigenrapporten in het kader van de zaak opgesteld;
- Het aantal producties (huurovereenkomsten opdrachtomschrijving e.d.) bedraagt 5;
- Tijdens de zitting zijn geen anderen dan eiser en gedaagde verschenen;
- Er spelen geen internationale aspecten;
- Het financieel belang bedraagt €55.000;
- Het eindvonnis telt 4 pagina's;
- De omvang van het dossier is 0,5 cm.

## 2. Vragen

Over bovenstaande casus hebben we de volgende vragen.

Hoe schat u de totale benodigde tijd voor de diverse categorieën personeel (zittingsrechter en juridisch ondersteuners) in voor een zaak als deze?

Basis	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Stel nu dat deze zaak op een aantal aspecten anders in elkaar zou steken. Wat zou dat dan betekenen voor de benodigde gemiddelde tijdsinvestering van de diverse personeelscategorieën (wanneer u de bovenstaande inschatting van de tijdsinvestering van de beschrijving van de basis-casus als referentie in gedachten houdt)?

De partijen treffen op verzoek van de rechter een schikking.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het aantal vonnissen bedraagt drie.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het gaat om een veel groter huurcontract dus financieel belang is € 120.000.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het aantal producties bedraagt 15.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De gedaagde partij betreft een buitenlands adviesbureau (Spanje).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Er is een deskundigenrapport toegevoegd rondom de huurontwikkeling van bedrijfspanden in de omgeving van vestigingsplaats van de eiser.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Er is naast de eiser en de gedaagde ook een deskundige op de zitting verschenen.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

De dikte van het dossier bedraagt 1 cm.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

Het eindvonnis telt 6 pagina's.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

### **Casus beschrijving contradictoire scheidingszaak (Lamicie 201 meetelement 1606) plus vragen**

#### **1. Korte beschrijving casus**

Een vrouw (33) heeft gesteld dat haar huwelijk duurzaam is ontworcht. Haar man (35) betwist

dat. Beide echtelieden wonen nog gezamenlijk met hun kinderen van 6 en 8. De vrouw doet verzoek tot ontbinding van het huwelijk en doet een verzoek om een uitspraak in de alimentatieregeling en omgangsregeling voor de kinderen waarover beide partijen niet tot overeenstemming kunnen komen.



Relevante aspecten i.v.m. zaakswaarte indicatoren:

- Er is geen sprake van een gezamenlijk bedrijf o.i.d.;
- Het is een zaak die speelt vóór de verplichting tot indienen van het ouderschapsplan;
- Het betreft een zaak met in totaal één zitting en één beschikking;
- Er zijn geen deskundigenrapporten in het kader van de zaak opgesteld;
- Tijdens de zitting zijn geen anderen dan eiser en gedaagde verschenen;
- Er spelen geen internationale aspecten;
- De beschikking telt 3 pagina's;
- De omvang van het dossier is 2 cm.

## 2. Vragen

Over bovenstaande casus hebben we de volgende vragen.

Hoe schat u de totale benodigde tijd voor de diverse categorieën personeel (zittingsrechter en juridisch ondersteuners) in voor een zaak als deze?

Basis

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Stel nu dat deze zaak op een aantal aspecten anders in elkaar zou steken. Wat zou dat dan betekenen voor de benodigde gemiddelde tijdsinvestering van de diverse personeelscategorieën (wanneer u de bovenstaande inschatting van de tijdsinvestering van de beschrijving van de basis-casus als referentie in gedachten houdt)?

Het aantal zittingen in deze zaak bedraagt drie.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De ouders dienen een ouderschapsplan in.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

De ouders hebben samen een klein bedrijf dat verdeeld moet worden.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

De man en vrouw zijn naar Turks recht getrouwd.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

Er is een rapport van de Raad voor Kinderbescherming over de situatie van beide kinderen (6 en 8).

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		
Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.		

Naast de eiser en de gedaagde is de gezinsvoogd als deskundige in de zitting opgetreden.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

De dikte van het dossier bedraagt 4 cm.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.

Het eindvonnis telt 6 pagina's.

	UUR	MINUTEN
Zittingsrechter		
Juridisch ondersteuners		

Het gaat om de totale tijd, dus voorbereidingstijd, zittingstijd en nabewerkingstijd per functionaris.